

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
Навчально-науковий інститут фінансів, економіки, управління та права
Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування

Випускна робота бакалавра

**на тему «Аналіз необоротних активів підприємства та оцінка
ефективності їх використання (на матеріалах ТОВ «Пирятинський
сирзавод»)»**

Виконала: студентка 4-го курсу, групи 201-пЕФ
Спеціальності

072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Троян Я. Г.

Керівник: к.е.н., доцент Філонич О. М.

Рецензент: Завідувач кафедри економіки
підприємництва та маркетингу

Чижевська М. Б.

Засвідчую, що в цій роботі немає запозичень із
праць інших авторів без відповідних посилань

Троян Я. Г.

Підтверджую достовірність даних,
використаних у роботі

Троян Я. Г.

Полтава, 2022 року

АНОТАЦІЯ

Троян Я.Г. Аналіз необоротних активів підприємства та оцінка ефективності їх використання. Рукопис. Випускна робота на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» за освітньо-професійною програмою «Фінанси, банківська справа та страхування», Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», Полтава, 2022.

Робота містить 95 сторінок 24 таблиці, 15 рисунків, список літератури з 51 джерела та 2 додатки.

Ключові слова: підприємство, необоротні активи, основні засоби, оцінка необоротних активів, NPV, рентабельність необоротних активів, коефіцієнт амортизаційної віддачі.

Мета роботи – узагальнення теоретичних основ і методичних підходів до визначення особливостей аналізу необоротних активів підприємства та оцінка ефективності їх використання, а також формуванні покращення використання на підприємстві.

Об'єктом дослідження є явище аналізу необоротних активів підприємства та оцінка ефективності їх використання на підприємстві ТОВ «Пирятинський сирзавод».

Предметом дослідження є методичні і практичні аспекти аналізу необоротних активів підприємства та оцінка ефективності їх використання.

У випускній роботі розглянуто комплекс питань, пов'язаних із дослідженням теоретичних засад необоротних активів підприємства, аналіз необоротних активів ТОВ «Пирятинський сирзавод» та оцінка ефективності їх використання, визначено напрями підвищення ефективності використання необоротних активів ТОВ «Пирятинський сирзавод».

ANNOTATION

Troyan Y.G. Analysis of non-current assets of the enterprise and evaluation of the effectiveness of their use. Manuscript. Graduation thesis for the first (bachelor's) level of higher education in the specialty 072 "Finance, Banking and Insurance" under the educational and professional program "Finance, Banking and Insurance", National University "Poltava Polytechnic named after Yuri Kondratyuk", Poltava, 2022.

The work contains 95 pages of 24 tables, 15 figures, a list of references from 51 sources and 2 appendices.

Key words: enterprise, non-current assets, fixed assets, valuation of non-current assets, NPV, profitability of non-current assets, depreciation rate.

The purpose of the work is to generalize the theoretical foundations and methodological approaches to determine the features of the analysis of non-current assets of the enterprise and assess the effectiveness of their use, as well as the formation of improved use in the enterprise.

The object of the study is the phenomenon of analysis of non-current assets of the enterprise and evaluation of the effectiveness of their use at the enterprise LLC "Pyriatyn Cheese Factory".

The subject of research is methodical and practical analysis of non-current assets of the enterprise and evaluation of the effectiveness of their use.

The final work considers a set of issues related to the study of theoretical principles of non-current assets of the company, analysis of non-current assets of LLC "Pyriatyn Cheese Factory" and assessment of their effectiveness, identified areas for improving the efficiency of non-current assets of LLC "Pyriatyn Cheese Plant".

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Розділ 1. Теоретичні засади дослідження необоротних активів підприємства.....	7
1.1. Економічний зміст необоротних активів підприємств.....	7
1.2. Склад і структура необоротних активів	15
1.3. Методичні підходи до аналізу необоротних активів та ефективності їх використання.....	26
Розділ 2. Аналіз необоротних активів ТОВ «Пирятинський сирзавод» та оцінка ефективності їх використання.....	37
2.1. Організаційно-економічна характеристика ТОВ «Пирятинський сирзавод».....	37
2.2. Аналіз динаміки, складу та ефективності використання необоротних активів ТОВ «Пирятинський сирзавод».....	51
2.3. Аналіз ліквідності та платоспроможності ТОВ «Пирятинський сирзавод».....	69
Розділ 3. Напрями підвищення ефективності використання необоротних активів ТОВ «Пирятинський сирзавод».....	68
3.1. Оцінка впливу необоротних активів на ефективність діяльності ТОВ «Пирятинський сирзавод».....	68
3.2. Шляхи підвищення ефективності використання необоротних активів підприємства ТОВ «Пирятинський сирзавод».....	77
Висновок.....	86
Список використаної літератури.....	89
Додатки	95

				ВР 201-пЕФ 20254
	П. І. Б.	Підпис		
<i>Розроб.</i>	<i>Троян Я. Г.</i>			Літ.
<i>Перевір.</i>	<i>Філонич О. М.</i>	Дата		Арк.
				Аркушів
<i>Н Контр.</i>	<i>Глушко А. Д.</i>			3
<i>Затверд.</i>	<i>Птащенко Л. О.</i>			95
<i>Аналіз необоротних активів підприємства та оцінка ефективності їх використання (на матеріалах ТОВ «Пирятинський сирзавод»)</i>				<i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування</i>

ВСТУП

Актуальність теми дослідження обумовлена тим, що на сучасному етапі розвитку економічних відносин основним параметром, який найбільш яскраво характеризує діяльність підприємства, є ефективність управління активами. Найпоширенішою ознакою класифікації активів підприємства є їх поділ за участю в процесі діяльності, що також відображається в балансі. За цією ознакою активи підприємства поділяються на необоротні та оборотні. Найважливішим фактором у будь-якому виробництві є необоротні активи.

Необоротні активи займають значну частину активів у структурі балансу, дають інформацію про фінансовий стан, інвестиції та діяльність підприємства, іншими словами, їх стан та ефективне використання безпосередньо впливають на прибуток господарської діяльності компанії. Нині серед проблем забезпечення сталого економічного зростання компаній заслуговує на увагу питання неефективної політики управління основними фондами. За цих умов виникає більша потреба у вирішенні завдань науково обґрунтованого аналізу основних засобів на підприємстві. Для фінансування основних засобів необхідно мобілізувати інвестиції.

Сутність і основні характеристики необоротних активів, їх класифікація, особливості управління ними - всі ці питання відображені в працях багатьох вітчизняних і зарубіжних економістів, серед яких: Т. М. Банасько, І. А. Бігдан, І. В. Борщук, О. В. Глушко, І. В. Дем'янюк, М. П. Денисенко, С. М. Кафка, А. Є. Носова, О. С. Патута, К. Є. Пришко та багато інших. Проте, незважаючи на достатнє знання досліджуваного предмета, деякі його аспекти потребують доповнень і вдосконалень. Зокрема, класифікація основних засобів не має узагальненого вигляду, оскільки різні автори подають її лише з окремих сторінок, а графічне зображення необоротних активів не повністю розкриває його специфіку. Тому існує об'єктивна потреба у подальшому дослідженні сутності та особливостей необоротних активів.

Мета роботи – узагальнення теоретичних основ і методичних підходів до визначення особливостей аналізу необоротних активів підприємства та оцінка ефективності їх використання, а також формуванні покращення використання на підприємстві.

Відповідно до поставленої мети, необхідно виконати наступні завдання:

- розкрити економічний зміст необоротних активів підприємства;
- охарактеризувати склад і структуру джерел фінансування необоротних активів;
- описати методичні підходи до аналізу необоротних активів та ефективності їх використання;
- надати організаційно-економічну характеристику ТОВ «Пирятинський сирзавод»;
- провести аналіз динаміки, складу та ефективності використання необоротних активів ТОВ «Пирятинський сирзавод»;
- провести аналіз ліквідності та платоспроможності ТОВ «Пирятинський сирзавод»;
- провести оцінку впливу необоротних активів на ефективність діяльності ТОВ «Пирятинський сирзавод»;
- розробити шляхи підвищення ефективності використання необоротних активів підприємства ТОВ «Пирятинський сирзавод».

Об'єктом дослідження виступає явище аналізу необоротних активів підприємства та оцінка ефективності їх використання на підприємстві ТОВ «Пирятинський сирзавод»

Предметом дослідження є методичні і практичні аналізу необоротних активів підприємства та оцінка ефективності їх використання.

Для виконання випускної роботи використовувались:

- абстрактні методи та узагальнення, завдяки їм систематизувався фактичний матеріал;
- метод аналізу та синтезу під час виконання аналітичного розділу;

- методи системного підходу для дослідження об'єктів і представлення їх у вигляді системи;

- метод спостережень автора та узагальнення.

Інформаційну базу дослідження склала чинна вітчизняна законодавча база, статистичні дані галузі, наукові праці вітчизняних та іноземних фахівців, офіційні дані ТОВ «Пирятинський сирзавод» за останні декілька років, а також матеріали представлені у глобальній мережі Інтернет.

Практична значущість дослідження пов'язана з впровадженням отриманих результатів в діяльності ТОВ «Пирятинський сирзавод».

Структура роботи складається зі вступу, теоретичного, аналітичного та рекомендаційних розділів, висновків та списку джерел із 51 найменування. Робота містить 24 таблиці, 15 рисунків та 2 додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічний зміст необоротних активів підприємства

У більшості випадків на вітчизняних виробничих підприємствах значна частка власності припадає на необоротні активи, а значну їх частину формують основні засоби. Основні засоби, які в економічній літературі та на практиці часто називають основними фондами, у більших масштабах є однією з найважливіших складових будь-якого виробництва.

Стан і використання основних фондів мають важливе значення для забезпечення конкурентоспроможності підприємства, а їх склад і структура визначають можливості підприємства щодо виробничого процесу. На різних етапах розвитку економічної думки економісти намагалися з'ясувати особливості процесу суспільного виробництва з метою виявлення чинників економічного розвитку. Саме тому, важливе місце в цих пошуках займала і займають такі економічні категорії, як «необоротні активи», «основні засоби», «основні фонди».

Проте, незважаючи на наведені характеристики необоротних активів, на сьогодні існує ряд невирішених питань з необоротними активами. Особливої уваги заслуговує питання тлумачення поняття «необоротні активи» та їх класифікації. Сьогодні чітко виділяються розбіжності у поглядах щодо найменування та визначення фондів, які в бухгалтерському обліку розглядаються як основні засоби. Системи обліку країн світу мають особливості, що призводить до неоднозначного сприйняття фахівцями інформації про необоротні активи. За цих умов при обліку операцій з необоротними активами виникає ряд питань, які можна вирішити шляхом порівняльного аналізу.

Для правильного визначення терміна «необоротні активи» та розкриття їх природи слід спочатку дослідити, що мається на увазі під цим терміном у різних економічних науках. В економічній теорії, фінансах, бухгалтерському обліку вони розглядаються по-різному, поняття трактуються по-різному, навіть зустрічається інша назва терміну, що уніфікує довгострокове використання коштів.

Дослідник Т. М. Банасько у своїй праці посилається на поділ капіталу за А. Смітом на основні засоби та оборотні засоби подібний до поділу активів на необоротні (основні засоби) та оборотні активи в бухгалтерському обліку з урахуванням визначення терміна [7, с.30].

Різні автори визначають такі критерії поділу капіталу на основний та оборотний:

- 1) період оборотності [11, с. 324];
- 2) різноманітність оборотності складових капіталу та способу передачі вартості на продукт [24, с. 12];
- 3) період обороту або відтворення капіталу [33, с.981].

Такий поділ капіталу увійшов в практику бухгалтерського обліку в економіці. Запозичення економічних термінів і розвиток економічних концепцій не привели до швидшого розвитку бухгалтерських визначень. На початку 20 ст. економісти висловили сумніви щодо законності поділу активів на необоротні та оборотні. С. М. Пилипенко зауважив: «Цікаво простежити, яка невелика частина того, що зазвичай називають «основним» капіталом, насправді залишається постійною» [35, с.425].

Для позначення терміна «необоротні активи» в економічній теорії економісти, крім категорії капіталу та основного капіталу, використовують також інші категорії: майно (нематеріальне, рухоме, нерухоме), майно підприємства, засоби виробництва (устаткування), фактори виробництва, ресурси (економічні, технічні, нематеріальні), основні виробничі фонди, основні засоби, основні фонди, постійний капітал, виробничі фонди, нерухомість, матеріальні активи, нематеріальні активи, активні та пасивні

частини основні засоби, основні засоби, основні засоби, основні засоби, капітальні ресурси. Крім термінів капітала та необоротні активи вживаються терміни основні фонди [8, с.123; 50, с.170].

Для правильного розуміння сутності необоротних активів необхідно дослідити ще одне поняття, яке часто зустрічається в наукових роботах поруч із «необоротними активами» – активи.

Як зазначає у своїй праці В. М. Шарманська: «Активи — це сукупність матеріальних і нематеріальних ресурсів і прав, виражених у грошовому вираженні, що контролюються підприємством і використовуються для певних цілей» [51, с.23].

Натомість, у наукових працях з фінансового менеджменту І. М. Рєпіна під активами підприємства розуміє «підконтрольні економічні ресурси, сформовані за рахунок вкладеного в них капіталу і характеризуються детермінованими витратами, продуктивністю і здатністю приносити дохід, постійний оборот яких у процесі використання є пов'язаним з факторами часу, ризику та ліквідності» [38, с.90].

М. Д. Бєдринець, Л. П. Довгань зазначають, що «у практику бухгалтерського обліку, поділ майна на основні та оборотні засоби, прийшов наприкінці 19 або на початку 20 століття» [8, с.34].

Слід зазначити, що те, що в економіці та праві називають капіталом, у бухгалтерському обліку називають багатством тобто активами. Тому однією з теорій походження поділу багатства на короткострокове та довгострокове (ядро) є класичний поділ капіталу відомим економістом К. Марксом на оборотний та основний.

За словами І. В. Борщук, О. В. Глушко використання терміна «необоротні активи» в НП (С) БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» щодо узагальнених у ньому статей є недостатньо точним [10, с.18]. Дослідники стверджують, що єдиним активом, який не підлягає обороту, є земля. Виходячи з цього, вони пропонують розділити активи на основні та оборотні, що відповідає класичному принципу розподілу капіталу.

Отже, необоротні активи, тобто основний капітал, є частиною майна (активів) підприємства.

У зовнішньоекономічній та бухгалтерській практиці термін «необоротні активи» позначається різними термінами, що впливає з особливостей перекладу з різних мов світу. Наприклад, необоротні активи англійською мовою можуть називатися необоротні активи (long-term assets), основні активи (fixed assets), довгострокові активи (long-term assets) тощо. Якщо подивитись на визначення, то побачимо, що поняття необоротних активів дійсно неоднозначне. Часто, особливо в зарубіжній літературі, немає єдиного терміну, а відображаються окремі складові необоротних активів: основні засоби, нематеріальні активи тощо [5].

У радянський період економічного розвитку нематеріальних активів як таких не існувало, тому необоротні активи називали основними засобами або основними фондами, ознакою яких була матеріальна форма. Багато авторів відносять до необоротних активів матеріальні активи, фінансові активи та нематеріальні активи [6].

У зарубіжній бухгалтерській практиці термін «необоротні активи» позначають різними термінами: «основні засоби», «нерухомість», «будівлі та обладнання», «матеріальні активи» тощо. Так у Швейцарії активи в балансі необоротні об'єднуються в одну групу - основні засоби; в країнах СНГ - позаоборотні активи, у тому числі нематеріальні активи, основні засоби, прибуткові вкладення в реальні активи; у Німеччині - основні та фінансові засоби; в країнах англо-американської групи необоротні активи включають основні засоби або нерухомість; в Естонії - основні (основні засоби), моральні (нематеріальні активи) і ресурсні капітали (природні багатства). У країнах англо-американського обліку це довгострокові активи, до яких належать основні засоби або земля, будівлі та обладнання, нематеріальні (нематеріальні) активи. Тому в США окремим розділом балансу відображаються довгострокові активи, до яких належать основні засоби, нематеріальні активи, інвестиції, кошти та інші активи [21, с.6].

Групування довгострокових коштів за статтями балансу «матеріальні активи», «нематеріальні активи» та «фінансові активи» не зовсім коректно, оскільки фінансові активи можуть бути як матеріальними, так і нематеріальними.

З наведеного прикладу світового досвіду, виявлено, що неможливо ототожнювати терміни основні засоби, основний капітал та основні засоби, оскільки з точки зору бухгалтерського обліку кошти належать до активу підприємства, а фонди (капітал) є джерелом утворення майна (пасиву).

Відтак, якщо в економічній теорії необоротні активи — це власні кошти підприємства, вилучені з господарського циклу, які відображаються в балансі. То з точки зору бухгалтерського обліку, необоротні активи – це активи, утримувані для використання протягом періоду більше одного року (або одного операційного циклу, якщо більше одного року). Це означає, що вони обслуговують кілька виробничих циклів, не змінюючи своєї природної форми.

На основі проведеного дослідження, узагальнимо в табл.1.1 сутність поняття «необоротні активи» з позиції вітчизняних та зарубіжних дослідників.

Таблиця 1.1

Трактування поняття «необоротні активи»

Автор	Необоротні активи – це
І. А. Бігдан [9, с.7]	матеріальні та нематеріальні ресурси, які забезпечують роботу установи та термін корисного використання яких очікується більше одного року.
Н. М. Гапак, С. А. Капштан [14, с.191]	активи, придбані для довгострокового використання у виробничій діяльності організації і характеризуються продуктивністю, здатністю отримувати дохід і можливістю контролю.
С. М. Кафка, [25, с.127]	це довгострокові матеріальні та нематеріальні активи, більшість з яких задіяна у виробництві продукції, виконанні робіт і послуг та обігу коштів організації, що забезпечує рух грошових коштів більше одного року.
О. В. Костюк [27, с.6]	це актив, який виник у результаті минулих подій, контролюється суб'єктом господарювання, надає суб'єкту господарювання надійно вимірювані економічні вигоди та має тривалий термін корисного використання, що визначається його внеском у прибуток суб'єкта господарювання.
А. Є. Носова [30, с.58]	сукупність активів підприємства, які неодноразово беруть участь у процесі господарської діяльності, частково переносючи свою вартість на продукцію з метою отримання економічної вигоди (прибутку).

Проаналізувавши сутність поняття необоротних активів, узагальнюємо і отримуємо таке визначення: це матеріальні та нематеріальні активи, придбані в процесі виробничої діяльності підприємства з метою виконання робіт і послуг більше одного року.

Як зазначають О. С. Патута та К. Є. Пришко, в економічній теорії, особливо в економічній практиці, найважливішою ознакою, що дозволяє виділити основний капітал і основні фонди як частину виробничих фондів, є конкретний вид обороту їх вартості, тобто вартісний аспект займає домінуюче положення в економічній науці [34, с.323].

Основний капітал включають такі інвестиції, як необоротні активи у вигляді вартості матеріальних цінностей - основні засоби в робочому стані, поточні інвестиції, нематеріальні активи - юридичні активи та довгострокові фінансові інвестиції. Від так, у своїй праці дослідник В. С. Семйон узагальнив ознаки, що характеризують необоротні активи, структуруємо їх на рис.1.1.

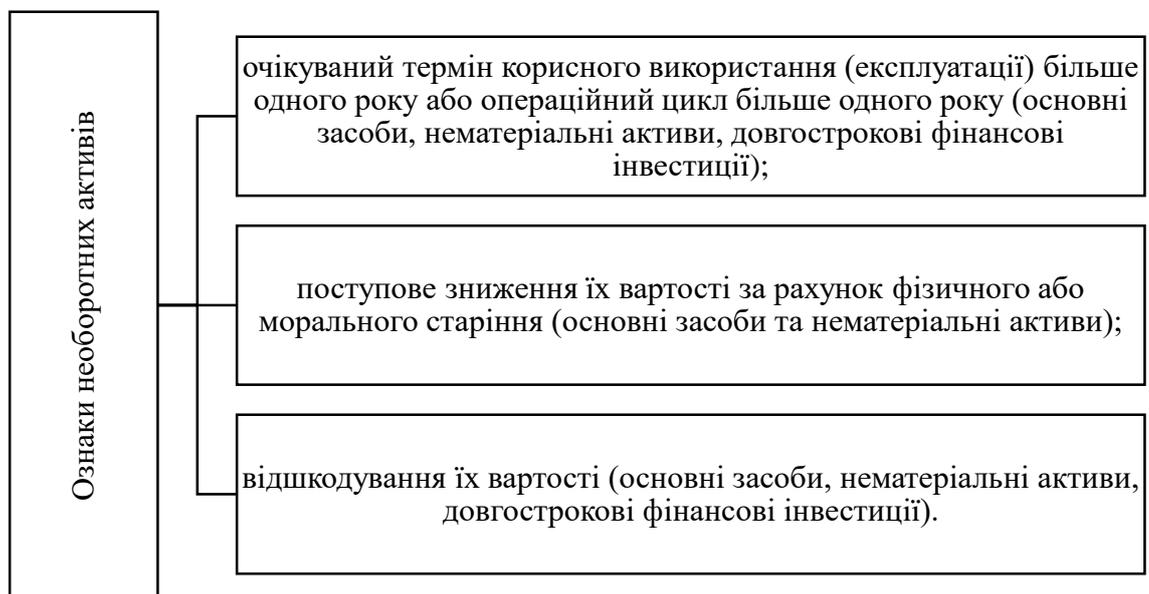

Рис.1.1. Характерні ознаки необоротних активів [42, с.164]

Таким чином, згідно рис.1.1, необоротні активи перебувають у постійному русі, і результат їх використання є вироблена продукція. За рахунок амортизаційних відрахувань частина вартості основних засобів переноситься

на продукцію. Тобто необоротні активи перебувають у процесі обороту капіталу підприємств.

За своїм економічним змістом та призначенням необоротні активи являють собою активи підприємства, що змінюються у бік виробництва під впливом діяльності людини, або додаткові біологічні активи. Відповідно, у процесі господарського обороту вони використовуються як ресурсний потенціал для продукції, при цьому частина їх вартості переноситься на новостворену продукцію у вигляді амортизації. Прибуток від продукції підлягає розподілу, а частина коштів іде відтворення основних засобів. Тому існує оборот капіталу, в якому основні засоби відіграють особливу роль у господарській діяльності підприємств.

Таким чином, визначення «необоротні активи» недостатньо точно по відношенню до об'єктів, які воно об'єднує. Застарілі, енерго- та матеріаломісткі технології, а також виведені з експлуатації виробничі потужності призводять до низької конкурентоспроможності вітчизняної продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках. Зношеність основних фондів не дозволяє компаніям конкурувати зі світовими лідерами, особливо у сільському господарстві, хімічній, енергетичній та інших галузях економіки. Зношування основних фондів у цих галузях давно перевищує норму, що є причиною їх низької продуктивності. Тому необоротні активи компаній потребують ефективною та виваженою політики управління.

Погоджуємось із думкою І. Є. Старко, що метою управління необоротними активами є визначення форм та методів фінансового управління у процесі різних фінансових операцій. Основними завданнями при цьому є:

- виявлення можливих форм оновлення основних засобів на простій та випереджувальній основі;
- виявлення потреби в довгострокових активах для збільшення виробництва;
- забезпечення ефективного використання раніше створених та нововведених матеріальних та нематеріальних активів;

– створення необхідних фінансових ресурсів для відтворення основних фондів та оптимізації їх структури [43, с.8].

Політика управління необоротними активами є частиною загальної фінансової стратегії компанії, спрямованої на забезпечення своєчасного відновлення та високої ефективності. Ефективне управління на підприємстві дозволяє, крім підвищення конкурентоспроможності, створити міцний фундамент підприємства та умови для його ефективного розвитку у майбутньому. Підвищення ефективності управління необоротними активами має мати постійний та системний характер за рахунок впровадження системи моніторингу. Його основна мета полягає у вивченні, узгодженні та коригуванні поточних потреб процесу їх формування та відтворення, а також фінансових можливостей підприємства з метою їх забезпечення на основі чітко розроблених інструментів прийняття управлінських рішень.

Таким чином, аналіз економічної сутності необоротних активів свідчить про те, що необоротні активи є найменш рухливою частиною активів підприємства. При їх формуванні та управлінні ними необхідно враховувати їх переваги та недоліки порівняно з оборотними коштами. Основні переваги необоротних активів полягають у тому, що на них впливає менший ризик інфляції та можливість зростання цін на ринку нерухомості швидше за інфляцію; здатність отримувати стабільний прибуток у несприятливих економічних умовах, пов'язаних з орендною платою та лізинговими платежами; можливість інтенсивнішого використання за умов зростання ринкової інфраструктури. До недоліків відносяться: мала маневреність, неможливість швидкої зміни структури вкладених коштів; низька ліквідність та неможливість забезпечити потік платежів у разі погіршення платоспроможності підприємства. Наша країна орієнтується на досвід економічно розвинених країн щодо вдосконалення вітчизняного обліку, забезпечення несуперечності та сумісності бухгалтерського обліку.

Розглянемо далі особливості формування необоротних активів підприємства: їхній склад та структуру.

1.2. Склад і структура необоротних активів

Необоротні активи є основою функціонування та результативності економічних одиниць. Від того, як вони створюються спочатку, як використовуються в процесі господарської діяльності, як змінюються їх структура та якість, залежить подальший короткостроковий та довгостроковий успіх компанії. Необоротні активи становлять основу господарську діяльність підприємства, тому вони мають основне значення задля забезпечення ефективності цієї діяльності, проте не мають двозначності у тому тлумаченні. На цьому фоні особливу актуальність набуває визначення структури та джерел фінансування необоротних активів. Але спочатку ознайомимось із нормативно-правовим аспектом їхнього регулювання.

Правила поводження з необоротними активами в бухгалтерському обліку регулюються П(С)БО 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність», який визначає методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про необоротні активи, утримувані для продажу, та групу активів, що належить до вибуття в результаті операції продажу, а також припинену діяльність та розкриття такої інформації у фінансовій звітності [4].

Норми цього Положення (стандарту) застосовуються підприємствами, організаціями, іншими юридичними особами незалежно від форм власності (крім бюджетних установ та підприємств, які відповідно до законодавства складають фінансову звітність за міжнародними стандартами фінансової звітності) [3].

Як було вже узагальнено, з економічної точки зору необоротні активи – це кошти, які використовуються підприємством більше одного року. Відтак, вони відображаються в розділі I активу і містять такі узагальнені статті балансу: основні засоби, нематеріальні активи, прибуткові інвестиції в матеріальні активи, довгострокові фінансові інвестиції та незавершене будівництво (рис.1.2).

Рис.1.2. Склад необоротних активів [4]

Розглянемо більш детально складові необоротних активів, відображені на рис.1.2.

Нематеріальні активи – це активи підприємств (крім кредитних установ), які перебувають у власності, в управлінні і не мають матеріальної форми, але беруть участь в їх господарській діяльності [4]. До нематеріальних активів належить майно, яке одночасно відповідає таким умовам:

- воно не має матеріальної чи фізичної структури;
- його можна ідентифікувати (поєднати, відокремити) від іншого майна;
- воно призначене для використання у виробництві продукції, наданні послуг чи виконанні робіт або для адміністрації підприємства;

- використовуються протягом тривалого періоду часу (більше 12 місяців або протягом типового робочого циклу, якщо він перевищує 12 місяців);
- подальшого перепродажу цього майна не слід очікувати;
- воно може принести економічну вигоду підприємству;
- належним чином оформлені документи, що підтверджують наявність самого активу та виключних прав компанії на результати інтелектуальної діяльності (свідоцтва, патенти, інші охоронні права тощо).

Як стверджує дослідник Є. П. Гнатенко: «склад нематеріальних активів також сприяє комерційній репутації компанії» [15, с.99]. З розвитком наукових технологій збільшується кількість видів нематеріальних форм корпоративної власності. Ще недавно вони включали лише виняткові авторські права, а зараз ця група налічує близько семи категорій, серед яких:

- право користування природними ресурсами;
- позначення комерційного характеру, наприклад використання торгової марки, бренду, назви;
- право власності;
- активи в комерційному секторі;
- гудвіл;
- вторське право;
- інші нематеріальні активи (особливо деякі витрати) [15, с.100].

Згідно наведених критеріїв та ознак нематеріальних активів, можна узагальнити, що це довгострокові інвестиції, які не мають матеріальної структури, але використовуються в діяльності підприємства, приносять дохід. Також сюди відносять і об'єкти інтелектуальної власності, ділову репутацію компанії чи ноу-хау.

Як зазначено в економічному словнику: «Об'єктами інтелектуальної власності є виключні права на результати інтелектуальної діяльності працівників: винаходи, корисні моделі, промислові зразки, комп'ютерні програми тощо» [44].

«Ноу-хау – це така інформація з технічним, комерційним або організаційним змістом, яка має потенційну або реальну комерційну цінність через її невідому природу» [44]. Законодавчо неможливо знайти вільний доступ до цієї інформації, і власник цієї інформації зобов'язується вжити необхідних заходів для захисту її конфіденційності.

«Репутація компанії визначає ступінь довіри контрагентів і має велике значення при проведенні операцій» [44]. У країнах СНГ до нематеріальних активів відносять також організаційні витрати на організацію діяльності товариства (це підготовка установчих документів, реєстрація компанії тощо), за умови, що ці витрати оплачуються одним із засновників і відображаються як його внесок до статутного капіталу товариства [48].

Незавершені інвестиції– це витрати на формування, придбання та збільшення вартості основних засобів, не призначених для продажу. До них належать: вартість будівельно-монтажних робіт, придбання обладнання, нерухомості, інструментів, нематеріальних активів, витрати на бурові та проектно-вишукувальні роботи та ін.. Ця категорія необоротних активів представлена нерозібраним обладнанням, об'єктами незавершеного будівництва тощо [50, с.170]. Після завершення монтажних чи будівельних робіт та юридичного оформлення об'єкта цей об'єкт вводиться в експлуатацію, тобто передається до складу нематеріальних активів або основних засобів категорії «Інвестиційна нерухомість».

Основні засоби - це робочі знаряддя, які використовуються в господарській діяльності підприємства протягом тривалого часу (більше року) без зміни їх зовнішнього вигляду та матеріальної форми. Вони поступово зношуються, і їх вартість не відразу передається на вироблену продукцію, а частково через процес амортизації після використання. Необоротні активи більшості компаній складаються здебільшого з основних фондів.

Довгострокові біологічні активи - усі біологічні активи, які не є поточними біологічними активами [50, с.171].

Довгострокові фінансові інвестиції - це відволікання коштів на термін більше одного року, метою якого, як правило, є отримання прибутку в довгостроковій перспективі. Довгострокові фінансові інвестиції можуть бути представлені кількома варіантами:

- інвестиції в цінні папери, наприклад придбання довгострокових облігацій, фінансових векселів, депозитних сертифікатів і т. д. В результаті організація отримає відсотки, а після закінчення терміну, встановленого для цього цінного паперу, вкладені кошти будуть повернуті;

- інвестування в статутний капітал інших компаній – шляхом купівлі акцій (ПАТ, НАК) або придбання акцій (ТОВ) з метою здійснення контролю над цією компанією та отримання дивідендів або доходу;

- надання довгострокових позик іншим компаніям [3].

До довгострокової дебіторської заборгованості віднесено суму дебіторської заборгованості, яка не виникає в ході нормального операційного циклу і буде погашена після 12 місяців з дати балансу.

Відстрочені податкові активи – сума податку на прибуток, що підлягає відшкодуванню в наступних періодах внаслідок тимчасової різниці між обліковою і податковою базами оцінки. Інакше кажучи, відкладені податкові активи є минулим податком майбутнього доходу, тобто додаткові витрати зі сплати податку чи збиток з податку на прибуток. А отже, якщо витрати у бухгалтерському обліку тимчасово перевищують валові витрати або якщо доходи у бухгалтерському обліку тимчасово менші від валового доходу, це призводить до відстрочених податкових активів. Наявність відстрочених податкових активів зменшує суму податку на прибуток, що підлягає сплаті у майбутніх періодах [45].

Гудвіл в необоротних активах – це перевищення вартості над часткою покупця у справедливій вартості придбаних ідентифікованих активів, зобов'язань та умовних зобов'язань на дату придбання. Іншими словами, це вартість ділової репутації, тобто економічне відображення ділової репутації

підприємства, вартості ділових відносин, репутації підприємства. У дослівному перекладі з англійської поняття означає «добра воля» [39, с.350].

Ділова репутація виникає внаслідок придбань, злиття та розкриття інформації про об'єднання бізнесу.

Інші необоротні активи призначені для відображення вартості необоротних активів, для відображення яких за ознаками суттєвості не можна було виділити окрему статтю або які не можуть бути включені до наведених вище статей розділу «Необоротні активи».

Отже, узагальнюючи склад необоротних активів, можемо зазначити, що крім функціональних ознак, необоротні активи також мають класифікацію за іншими ознаками, рис.1.3.

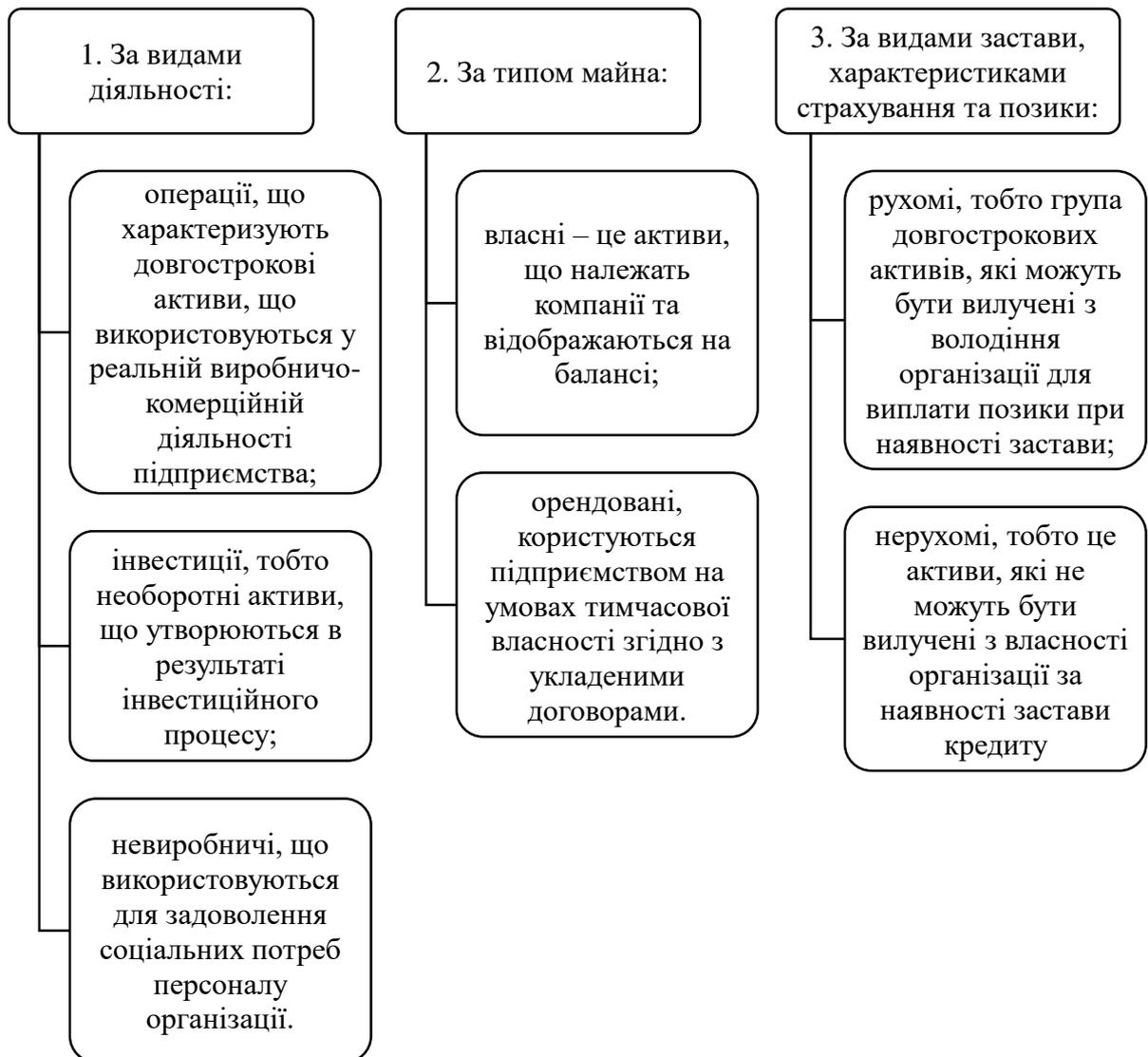

Рис.1.3. Класифікація необоротних активів [43, с.9]

Наведена на рис.1.3 класифікація необоротних активів не є вичерпною, від так, на сьогодні чимало дослідників присвячують цій темі свої праці. Це пов'язано з тим, що в залежності від виду діяльності підприємства, будуть змінюватись підходи до їхньої класифікації, також із кожним роком з'являються нові види необоротних активів, які потребують місця в структурі балансу.

На думку В. М. Шарманська необоротні активи можна класифікувати за різними ознаками для потреб управління, табл.1.2.

Таблиця 1.2

Групування необоротних активів за різними ознаками [51, с.24]

Класифікаційна ознака	Види
За галузевою ознакою	необоротні активи у машинобудівній, сільськогосподарській, будівельній, харчовій, текстильній галузях тощо
За ступенем використання	діючі необоротні активи; недіючі необоротні активи
За ознакою приналежності до права власності	власні необоротні активи; орендовані необоротні активи
За відображенням зносу	необоротні активи, які амортизуються; необоротні активи, які не амортизуються
За матеріально-речовою формою	матеріальні необоротні активи; нематеріальні необоротні активи; фінансові необоротні активи
За ознакою обслуговування окремих напрямків операційної діяльності підприємства	необоротні активи, які обслуговують: процес виробництва продукції; процес реалізації виробленої продукції; процес управління діяльністю підприємства
За формами заставних майнових цінностей	рухоме майно; нерухоме майно
За джерелами створення	необоротні активи, які створюються за рахунок власних джерел; необоротні активи, які створюються за рахунок позикових джерел; необоротні активи, створені за рахунок залучених джерел; необоротні активи, створені за рахунок змішаного фінансування
За ознакою використання у процесі виробництва	виробничі необоротні активи; невиробничі необоротні активи
За ознакою вкладення необоротних активів у суб'єкт господарювання	необоротні активи, вкладені у власну організацію; необоротні активи, вкладені в іншу організацію
За функціональним призначенням	необоротні активи в екологічній діяльності; необоротні активи в інвестиційній діяльності; необоротні активи у виробничій діяльності; необоротні активи у фінансовій діяльності

На нашу думку, наведене групування необоротних активів є узагальненою та найбільш широко відображає їхню сутність. Компанія також може використовувати самостійно розроблену класифікацію основних засобів. Відповідно до цього стандарту клас основних засобів є групою активів, ідентичних за характером та використанням підприємству. Класифікація основних засобів за класами необхідна для переоцінки, оскільки об'єкти одного класу переоцінюються одночасно, щоб уникнути вибіркової переоцінки активів та включити до фінансової звітності суми, які змішують витрати та вартість у різні моменти часу.

Важливе місце для формування структури необоротних активів відведено джерелам їх фінансування, розглянемо цей аспект більш детально.

Як зазначено у парці І. Є. Старко: «Фінансування необоротних активів є здійсненням інвестиційної діяльності підприємства. При цьому інвестиції поділяються на фінансові та реальні» [43, с.12]. Для фінансування необоротних активів підприємство може використовувати:

- суму накопиченої амортизації;
- чистий (нерозподілений) прибуток;
- довгострокові позики та кредити;
- кошти, отримані від засновників у разі погашення заборгованості за внесками до статутного капіталу;
- засоби бюджетного та іншого цільового фінансування;
- надходження від додаткової емісії акцій [43, с.13].

Інвестиції в необоротні активи здійснюються за допомогою капітальних вкладень в нематеріальні активи та основні засоби за такими напрямками: на заміну; для новобудов; для переобладнання, модернізації та технічного переобладнання; для поновлення.

Капітальні вкладення здійснюються для оснащення простого або розширеного відтворення [39, с.351].

Важливе місце серед джерел фінансування займає амортизаційний фонд. Від так, як зазначають А. В. Череп, О. В. Гамова, І. А. Козачок:

«Амортизаційний фонд служить для простого і частково для розширеного відтворення основних засобів. Оскільки основні засоби застарівають у міру їх використання, накопичені суми амортизації мають бути спрямовані на придбання нових, більш продуктивних видів обладнання. Це дає можливість частково використовувати ці ресурси для розширеного дублювання» [47, с.89].

При цьому річна сума амортизаційних відрахувань визначається таким чином:

– лінійним методом – на основі вартості придбання основного засобу та норми амортизації, розрахованої виходячи з терміну корисного використання цього об'єкта;

– за методом зменшення залишку – виходячи з залишкової вартості основних засобів на початок звітного року та норми амортизації, розрахованої з урахуванням строку корисного використання об'єкта;

– за методом амортизації первісної вартості за сумою кількості років корисного використання - виходячи з первісної вартості основних засобів і річного коефіцієнта, де чисельник - це кількість років, що залишилися до кінця терміну служби. об'єкта, а знаменник - це сума років його корисного використання [47, с.90].

Дослідниця О. А. Сарапіна наголошує, що річна амортизація сезонних виробничих основних засобів рівномірно нараховується протягом строку експлуатації підприємства у звітному році [40, с.47].

За методом нарахування амортизації витрат щодо обсягу продукції (послуг, робіт) амортизація нараховується виходячи з натурального показника обсягу продукції (послуг, робіт) у звітному періоді та коефіцієнта вартості придбання об'єкт основних засобів і плановий обсяг продукції (послуг, робіт) на весь термін корисного використання цього об'єкта. Норми амортизації визначаються за видами основних засобів або їх функціональними групами. Найвищі вимоги пред'являються до активної частини основних засобів, яка безпосередньо впливає на об'єкт роботи [36, с.87].

Просте відтворення відбувається шляхом заміни зношених активів. Джерелом такого виду фінансування є амортизація.

Розширене відтворення досягається збільшенням кількості активів, це відомо як екстенсивне зростання, або придбанням більш розвинених активів, тобто інтенсивне зростання. Розширення забезпечується за рахунок використання частини прибутку, фонду нагромадження.

Якщо підприємство не має достатньо власних коштів і не може отримати позику чи довгострокову позику, є можливість скористатися механізмом лізингу. Перспективною формою матеріальних цінностей є лізинг. Як зазначено в економічному словнику: «Лізинг – це довгострокова оренда рухомого майна, що включає елементи кредитування» [48].

Від так, джерелами формування необоротних активів є фінансові інвестиції. Під фінансовими інвестиціями дослідники наводять: «витрати компанії-інвестора на придбання довгострокових цінних паперів (державних та приватних), вкладення в статутний капітал публічних і непублічних акціонерних товариств та товариств з обмеженою відповідальністю, довгострокова дебіторська заборгованість у вигляді позики іншим організаціям та дебіторську заборгованість, яка набувається в результаті відступлення вимог, так званої цесії, а також кошти, які вносяться в просте товариство» []. Цей вид інвестування здійснюється за допомогою тимчасово вільних коштів підприємства на поточному рахунку, довгострокових позикових коштів або використання механізму відступлення вимог підприємства при розрахунках із замовниками та покупцями.

На нашу думку, фінансові інвестиції є доцільними, коли вони приносять компанії більше доходу, ніж джерела, що використовуються для цього типу інвестиційної гарантії. Інвестування в безстрокові та довгострокові цінні папери зазвичай передусь аналіз інвестиційної привабливості різних цінних паперів.

У зарубіжній практиці порівняння компаній здійснюється за допомогою певного набору кількісних показників, що складається з п'яти груп:

– показники, що відображають ефективність споживання та рентабельність інвестованого капіталу: прибутковість, оборотність активів,

рентабельність інвестицій, рентабельність продажів, рентабельність акцій, рентабельність виробництва, ринкова капіталізація компаній. Ці показники характеризують прибутковість компаній і якість управління ними активами;

– показники фінансового стану підприємства та його стабільності (ліквідність і платоспроможність);

– показники, що характеризують виробничий потенціал підприємства, структуру і склад його активів та джерела його фінансування (це частка основних засобів у фондах, знос і ступінь їх використання; частка залучених і власних джерел);

– показники, що характеризують безпеку та надійність інвестування в цінні папери конкретного підприємства (ризик дебіторської заборгованості, ризик банкрутства, співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості, ліквідаційна вартість на вторинному ринку);

– показники, що відображають перспективи зростання вартості акцій, динаміку розвитку галузі, експортний потенціал цієї галузі (співвідношення доходу та ринкової вартості акцій на акцію, частка прибутку, спрямованого на розвиток підприємства). компанія тощо) [50, с.171].

Отже, розглянений склад та структура необоротних активів свідчить про те, що воно володіють необмеженим потенціалом, оскільки містять певні права на майно компанії. Склад основних засобів відбиває їх функціональні елементи. Елементи необоротних активів відображаються у фінансовій звітності, зокрема у бухгалтерському балансі. Фінансування основних засобів є здійснення інвестиційної діяльності компанії. Існують різні типи довгострокових джерел фінансування активів, що використовуються компаніями. І для ефективного управління ними, необхідно проводити аналіз та оцінку ефективності їх використання, розглянемо підходи до цього процесу далі.

1.3. Методичні підходи до аналізу необоротних активів та ефективності їх використання

При сучасному високому технічному рівні промислового виробництва розміри та динаміка зростання необоротних активів, технічний стан основних фондів багато в чому визначають потенціал промислового виробництва, його потужність. Відповідно до цього стану виникає необхідність проведення аналізу необоротних активів підприємства, забезпеченість основними фондами, їх технічний стан та використання, а також оцінки їх впливу на зростання виробництва, зниження собівартості продукції і, як наслідок, збільшення прибутку.

Джерелом аналізу основних засобів є Баланс підприємства (Звіт про Фінансовий стан). У процесі аналізу бухгалтерського балансу також аналізуються дані аналітичного обліку, у яких інформація найширша.

Дослідники Н. М. Хорунжак, В. В. Рогожкіна пропонують виділити такі несуперечливі напрямки аналізу основних фондів виробничого підприємства:

- аналіз динаміки довгострокових активів, вивчення зміни їх загального обсягу та складу, виявлення видів довгострокових активів, за рахунок яких змінився їхній загальний обсяг;
- темп зростання сукупних основних фондів порівнюється з темпом зростання виробництва та реалізації оборотних коштів;
- аналіз складу та структури основних засобів, вивчення співвідношення їх складових, вивчення динаміки частки цих складових у загальній сумі основних засобів підприємства;
- висновок за результатами аналізу про орієнтацію підприємства на певний напрямок розвитку (створення умов для розширення ділової активності; інноваційний розвиток; інвестиційно-фінансова стратегія розвитку) або поєднання окремих напрямків розвитку [49, с.554].

Методика аналізу необоротних активів з позиції різних дослідників узагальнена в табл. 1.3.

Таблиця 1.3

Наукові підходи до методології аналізу необоротних активів

Автор	Етапи проведення аналізу
Ю. В. Тарасюк [45]	<ol style="list-style-type: none"> 1. Встановлення складу і технічного стану основних засобів на початку і в кінці звітного періоду. 2. Виявлення рівня прогресивності активної частини основних засобів. 3. Розрахунок показників руху основних засобів. 4. Аналіз джерел надходження основних засобів та їх вибуття. 5. Аналіз показників забезпеченості основними фондами. 6. Аналіз показників ефективності використання основних засобів
Л. І. Чистякова [50]	<ol style="list-style-type: none"> 1. Аналіз структури та динаміки основних засобів. 2. Аналіз забезпеченості основними засобами. 3. Аналіз показників руху основних засобів. 4. Аналіз ефективності використання основних засобів
І. Є. Старко [43]	Аналіз забезпеченості основними засобами починається з оцінки відповідності їх наявної кількості за складом і структурою нормативним потребам бюджетної установи, які визначаються, виходячи з її потужності, обсягу та функціональних особливостей діяльності

Відповідно до наведеної методології, можна зробити висновок, що особливості якісних змін основних засобів у структурі активів підприємства можна отримати з допомогою горизонтального та вертикального аналізу балансу.

З урахуванням специфіки кола вартісного обігу необоротних активів складено процес управління цими видами довгострокових активів організації. Погоджуємось із твердженням дослідника І. Є. Старко, що основною метою є забезпечення їх своєчасного оновлення та підвищення ефективності їх використання. З огляду на цю мету, управління оперативними основними засобами в організації здійснюється в шість етапів, які описані нижче.

Етап 1. Аналіз основних засобів організації за попередній період. Цей аналіз проводиться для вивчення динаміки складу та його загального об'єму, ступеня його придатності, ефективності використання та інтенсивності відновлення.

– враховується динаміка загального обсягу необоротних активів організації - темпи їх зростання відповідно до темпів зростання виробництва та

реалізації виробленої продукції, загальна сума необоротних активів організації. -оборотні активи, обсяг оперативних оборотних активів [43, с.12];

– досліджується склад основних засобів підприємства та динаміка його структури. У ході дослідження розглядається відповідність нематеріальних активів та основних засобів, що використовуються в операційному процесі організації; у складі виробничих основних фондів аналізується співвідношення їх рухомого та нерухомого характеру, що характеризує їх пасивну та активну частини у виробничій діяльності підприємства; їх окремі види вважаються частиною нематеріальних активів;

– оцінюється за сумою їх зносу;

– визначається період оборотності необоротних активів, які використовуються організацією;

– досліджується інтенсивність оновлення основних засобів у попередньому періоді.

При аналізі основних засобів використовуються основні показники оцінки стану та якості, що представлені в таблиці 1.4.

Таблиця 1.4

Методика розрахунку показників стану необоротних активів [38, с.90]

Назва показника	Порядок розрахунку	Розрахунок відповідно до НП(С)БО 1 (номери рядків)	Оцінювання за динамікою
Коефіцієнт зносу ОЗ	$\frac{\text{Знос основних засобів}}{\text{Первісна вартість основних засобів}}$	$\frac{1012 (\text{ф. 1})}{1011 (\text{ф. 1})}$	Має зменшуватися
	$\frac{\text{Накоп. амортиз. нематеріальних активів}}{\text{Первісна вартість нематеріальних активів}}$	$\frac{1002 (\text{ф. 1})}{1001 (\text{ф. 1})}$	
Коефіцієнт придатності ОЗ	$\frac{\text{Залишкова варт. основних засобів}}{\text{Первісна вартість основних засобів}}$	$\frac{1010 (\text{ф. 1})}{1011 (\text{ф. 1})}$	Має збільшуватися
	$\frac{\text{Залишкова варт. нематеріальних активів}}{\text{Первісна вартість нематеріальних активів}}$	$\frac{1000 (\text{ф. 1})}{1001 (\text{ф. 1})}$	

Отже, стан та використання необоротних активів є важливим фактором підвищення ефективності діяльності підприємства. Тому для компаній важлива систематична оцінка, яка виражена через показники зносу та придатності.

Методика аналізу показників руху необоротних активів відображена в табл.1.5.

Таблиця 1.5

Методика розрахунку показників руху необоротних активів [29, с.12]

Назва показника	Порядок розрахунку	Розрахунок відповідно до НП(С)БО 1 (номери рядків)	Оцінювання за динамікою
Коефіцієнт оновлення ОЗ	$\frac{\text{Вартість нових ОЗ}}{\text{Перв. варт. ОЗ на кін. пер.}}$	$\frac{\text{Примітки до фін. звіт.}}{1011 \text{ (ф. 1)}}$	Має збільшуватися
Коефіцієнт оновлення НА	$\frac{\text{Вартість нових НМА}}{\text{Перв. варт. НМА на кін. пер.}}$	$\frac{\text{Примітки до фін. звіт.}}{1001 \text{ (ф. 1)}}$	Має збільшуватися
Період оновлення ОЗ	$\frac{\text{Перв. варт. ОЗ на поч. пер.}}{\text{Вартість нових ОЗ}}$	$\frac{1011 \text{ (ф. 1)}}{\text{Примітки до фін. звіт.}}$	Має зменшуватися
Період оновлення НА	$\frac{\text{Перв. варт. НМА на поч. пер.}}{\text{Вартість нових НМА}}$	$\frac{1001 \text{ (ф. 1)}}{\text{Примітки до фін. звіт.}}$	Має зменшуватися
Коефіцієнт вибуття ОЗ	$\frac{\text{Вартість вибулих ОЗ}}{\text{Перв. вар. ОЗ на поч. пер.}}$	$\frac{\text{Примітки до фін. звіт.}}{1011 \text{ (ф. 1)}}$	Має збільшуватися
Коефіцієнт вибуття НА	$\frac{\text{Вартість вибулих НМА}}{\text{Перв. вар. НМА на поч. пер.}}$	$\frac{\text{Примітки до фін. звіт.}}{1001 \text{ (ф. 1)}}$	Має збільшуватися

Від так, показники руху необоротних активів відображено у примітках до фінансової звітності, та складаються із даних про вибуття та оновлення основних засобів та нематеріальних активів та тривалість оновлення. Тобто, коефіцієнт оновлення відображає частку нових, введених в експлуатацію необоротних активів, тоді як коефіцієнт вибуття має зворотню сутність.

Значення аналізу ефективності використання необоротних активів та їхнього зв'язку з інвестиційною політикою визначається наступним.

– повернення вкладеного капіталу основні засоби (здійснення операційної діяльності) зазвичай вимагає тривалого часу (наприклад, патенти, ліцензії, права на технології та торгові марки);

– в реальному секторі економіки обсяг інвестицій в основні активи великий і потребує великих обсягів власних коштів та довгострокових позикових коштів;

– ефективність використання такого ресурсного потенціалу, безумовно, серйозно впливає на рентабельність комерційних організацій та їх капіталізацію;

– виявлені проблеми у сфері виробничого потенціалу з метою оцінки відповідності передової технології та ступеня зношеності необхідно враховувати при формуванні напрямків інвестування та обґрунтуванні інвестиційних бюджетів [22, с.120].

В табл.1.6 відображено узагальнюючі показники ефективності використання необоротних активів.

Таблиця 1.6

Показники ефективності використання необоротних активів [26, с.11]

Назва показника	Порядок розрахунку	Розрахунок відповідно до НП(С)БО 1 (номери рядків)	Оцінювання за динамікою
1	2	3	4
Віддача ОЗ	$\frac{\text{Собів. вироб. (реал.) прод.}}{\text{Сер. зал. варт. ОЗ}}$	$\frac{2050 \text{ (ф. 2)}}{1010 \text{ (ф. 1)}}$	Має зростати
Віддача необоротних активів	$\frac{\text{Собів. вироб. (реал.) прод.}}{\text{Сер. варт. необ. а.}}$	$\frac{2050 \text{ (ф. 2)}}{1095 \text{ (ф. 1)}}$	Має зростати
Місткість ОЗ	$\frac{\text{Сер. зал. варт. ОЗ}}{\text{Собів. вироб. (реал.) прод.}}$	$\frac{1010 \text{ (ф. 1)}}{2050 \text{ (ф. 2)}}$	Має зменшуватися
Місткість необоротних активів	$\frac{\text{Сер. варт. необ. а.}}{\text{Собів. вироб. (реал.) прод.}}$	$\frac{1095 \text{ (ф. 1)}}{2050 \text{ (ф. 2)}}$	Має зменшуватися
Рентабельність ОЗ	$\frac{\text{Чист. приб. (збиток)}}{\text{Сер. зал. варт. ОЗ}}$	$\frac{2350 \text{ (2355) (ф. 2)}}{1010 \text{ (ф. 1)}}$	Має збільшуватися при ЧП (або зменшуватись при збитку)

Продовження табл. 1.6

1	2	3	4
Рентабельність необоротних активів	$\frac{\text{Чист. приб. (збиток)}}{\text{Сер. варт. необ. а.}}$	$\frac{2350 (2355) (\text{ф. 2})}{1095 (\text{ф. 1})}$	Має збільшуватися при чистому прибутку та зменшуватися при чистому збитку
Коефіцієнт інвестування власних та довгострокових залучень	$\frac{\text{Необоротні активи}}{\text{Вл. кап. + Довгостр. зоб. і заб.} + \text{Дох. майб. пер.}}$	$\frac{1095 (\text{ф. 1})}{1495 + 1595 + 1665 (\text{ф. 1})}$	Має зростати
Озброєність ОЗ	$\frac{\text{Зал. варт. ОЗ}}{\text{Сер. – спис. чис. прац.}}$	$\frac{1010 (\text{ф. 1})}{\text{шапка ф. 1}}$	Має зростати
Озброєність необоротними активами	$\frac{\text{Необоротні активи}}{\text{Сер. – спис. чис. прац.}}$	$\frac{1095 (\text{ф. 1})}{\text{шапка ф. 1}}$	Має зростати
Відношення необоротних активів до оборотних активів	$\frac{\text{Необоротні активи}}{\text{Оборотні активи}}$	$\frac{1095 (\text{ф. 1})}{1195 (\text{ф. 1})}$	Має зростати

Варто зауважити, що ведення обліку основних засобів та нематеріальних активів є досить схожим. Тому всі показники, які розраховуються для основних засобів є прийнятними й для аналізу нематеріальних активів.

Загальними показниками, що характеризують ефективність використання необоротних активів, є: фондвіддача, фондомісткість і рентабельність основних засобів.

Фондвіддача - цей показник характеризує обсяг виробництва на одиницю вартості основних фондів. При аналізі динаміки та виконання плану фондвіддачі необхідно вирішувати три основні завдання:

- оцінка рівня та динаміки фондвіддачі;
- встановлення та вимірювання впливу окремих факторів на рентабельність активів;
- визначення впливу фондвіддачі на обсяг виробництва [20, с.36].

Загально визнано, що використання необоротних активів є ефективним, коли відносне збільшення фізичного обсягу виробництва або прибутку

перевищує відносне збільшення вартості основних засобів за аналізований період. Зростання фондів призводить до відносної економії виробничих основних фондів і збільшення обсягів.

Оберненим показником фондів є фондомісткість. Фондомісткість характеризує потребу в основних фондах на одиницю продукції. Немає необхідності доводити, що розрахований таким чином коефіцієнт фондомісткості характеризує середній розмір основних фондів у виробництві, тому його називають коефіцієнтом прив'язки основних засобів. Тому зменшення потреби в основних фондах за рахунок більш ефективного їх використання можна розглядати як умовно досягнуту економію додаткових довгострокових фінансових вкладень [16, с.55].

Рентабельність основних засобів характеризує величину прибутку, що припадає на 1 грн необоротних активів. Процес визначення ефективності використання основних засобів включає такі етапи:

- характеристика обсягу робіт та його структури;
- розрахунок об'ємно-структурних показників основних засобів;
- аналіз розвитку основних фондів; – оцінка технічного стану основних засобів; – характеристика використання основних засобів;
- аналіз впливу основних засобів на витрати організації;
- оцінка оборотності основних засобів;
- характеристика впливу основних засобів на господарську діяльність;
- визначення резервів підвищення ефективності використання основних засобів [14, с.192].

На думку І. В. Дем'янюк: «Аналіз структури необоротних активів та їх коефіцієнтний аналіз дасть можливість визначити політику управління необоротними активами, яку можна розподілити на декілька типів» [18, с.62], табл.1.7:

Таблиця 1.7

Типи політик формування і використання необоротних активів [18, с.63]

Тип	Характеристика
Політика фізичного використання	- істотна питома вага виробничих ОЗ у складі довгострокових активів; - низький рівень оновлення матеріальних НА та НМА; - низький рівень вибуття НА (особливо ОЗ та НМА); - велика питома вага зносу виробничих потужностей (>75 %); - невисокий рівень завантаження виробничих потужностей тощо
Політика фінансово-інвестиційного спрямування	- високий рівень оновлення матеріальних НА; - високий рівень інвестування власних та довгострокових залучень у НА; - наявність довгострокових кредитів для фінансування НА
Політика інноваційного розвитку	- велика питома вага (крім ОЗ) НМА ($\geq 1,5\%$) у складі довгострокових активів; - наявність власних лабораторій, конструкторських бюро тощо; наявність власних розробок, патентів, авторських прав, торгової марки тощо; - здійснення витрат на дослідження та розробки
Політика соціальної відповідальності	- наявність ОЗ, які не забруднюють навколишнього середовища; - здійснення інвестицій у безвідходне виробництво; - екологічні витрати

На думку О. С. Гавриловський, Ю. В. Сташенко найбільш узагальнюючим показником аналізу необоротних активів є рентабельність необоротних активів [12, с.498]. Тому нижче подано декілька моделей для його факторного аналізу:

1) Трьох факторна модель рентабельності необоротних активів (1.1) [12, с.500]:

$$R_{\text{НА}} = V_{\text{НА}} \times K_{\text{РП}} \times R_{\text{продаж}}, \quad (1.1)$$

Де $R_{\text{НА}}$ – рентабельність необоротних активів;

$V_{\text{НА}}$ – віддача необоротних активів;

$K_{\text{РП}}$ – коефіцієнт перевищення доходу від реалізації продукції над загальним випуском продукції;

$R_{\text{продаж}}$ – рентабельність продажів, яка визначається діленням чистого прибутку на чистий дохід від реалізованої продукції.

2) П'ятифакторна модель рентабельності необоротних активів [11, с.500] (1.2):

$$F = \frac{ЧП}{НА} = \frac{ВК + ДЗЗ}{НА} * \frac{ПЗ}{ВК + ДЗЗ} * \frac{С/БРП}{ПЗ} * \frac{ЧД}{С/БРП} * \frac{ЧП}{ЧД}, \quad (1.2)$$

де *ЧП* – чистий прибуток (непокритий збиток);

$\overline{НА}$ – середньорічна вартість необоротних активів;

$\overline{ВК}$ – середньорічна вартість власного капіталу;

$\overline{ДЗЗ}$ – довгострокові зобов'язання і забезпечення;

$\overline{ПЗ}$ – поточні зобов'язання;

С/БРП – собівартість реалізованої продукції, робіт, послуг;

ЧД – чистий дохід від реалізації продукції, робіт послуг.

Якщо визначити, що п'яти факторна модель рентабельності необоротних активів має наступну схему [11, с.500] (1.3):

$$F = f(x_1, x_2, x_3, x_4, x_5), \quad (1.3)$$

тоді *F* – рентабельність необоротних активів;

*x*₁ – коефіцієнт довгострокового інвестування;

*x*₂ – коефіцієнт поточного фінансування;

*x*₃ – коефіцієнт обертання поточної заборгованості;

*x*₄ – коефіцієнт приросту чистого доходу від реалізації продукції, робіт, послуг;

*x*₅ – рентабельність продажів.

Таким чином, ми можемо виділити основні напрямки довгострокового аналізу необоротних активів:

- аналіз складу та динаміки необоротних активів;
- аналіз структури необоротних активів;
- аналіз ефективності використання необоротних активів;

– факторний аналіз впливу на необоротні активи.

Етап 2. Оптимізація складу необоротних активів організації та їх загального обсягу. Цей вид оптимізації виконується з урахуванням імовірних резервів зростання виробничого використання необоротних активів, виявлених під час аналізу в майбутньому періоді. Ключовими до цих резервів є: підвищення потужності виробничого використання основних засобів та тимчасове покращення виробничого використання основних засобів [14, с.191].

Етап 3. Забезпечення правильного нарахування амортизації основних засобів. Об'єктами, що амортизуються, є матеріальні цінності, за винятком землі, та види нематеріальних активів, які не підлягають амортизації. Амортизація нараховується протягом строку корисного використання конкретного активу, визначеного суб'єктом господарювання [20, с.37].

Етап 4. Забезпечення своєчасного оновлення основних засобів організації. Для цього підприємство визначає необхідну інтенсивність оновлення окремих груп основних засобів; розрахувати загальну суму активів, які необхідно оновити в майбутньому періоді; визначити витрати на оновлення та основні форми різних груп активів.

Етап 5. Забезпечення ефективного використання основних засобів організації. Це положення полягає у розробці системи заходів, спрямованих на підвищення показників рентабельності та виробничої віддачі основних засобів.

Етап 6. Оптимізація структури та вибір джерел фінансування основних засобів. Зростання та оновлення основних фондів може фінансуватися за рахунок власного капіталу, довгострокового боргу та їх змішаного фінансування [25].

Таким чином, управління основними засобами здійснюється в три етапи: на першому етапі основні засоби перетворюються на готову продукцію за частиною їх вартості в міру їх використання та амортизації; підприємство акумулює амортизацію основних засобів у вигляді амортизаційного фонду. На третьому етапі активи амортизаційного фонду використовуються для

придбання аналогічних нових видів або відновлення існуючих довгострокових господарських активів.

Аналіз економічної сутності необоротних активів свідчить про те, що необоротні активи є найменш рухливою частиною активів підприємства. При їх формуванні та управлінні ними необхідно враховувати їх переваги та недоліки порівняно з оборотними коштами. Основні переваги необоротних активів полягають у тому, що на них впливає менший ризик інфляції та можливість зростання цін на ринку нерухомості швидше за інфляцію; здатність отримувати стабільний прибуток у несприятливих економічних умовах, пов'язаних з орендною платою та лізинговими платежами; можливість інтенсивнішого використання за умов зростання ринкової інфраструктури. До недоліків відносяться: мала маневреність, неможливість швидкої зміни структури вкладених коштів; низька ліквідність та неможливість забезпечити потік платежів у разі погіршення платоспроможності підприємства.

Розглянений склад та структура необоротних активів свідчить про те, що воно володіють необмеженим потенціалом, оскільки містять певні права на майно компанії. Склад основних засобів відбиває їх функціональні елементи. Елементи необоротних активів відображаються у фінансовій звітності, зокрема у бухгалтерському балансі.

Управління основними засобами здійснюється в три етапи: на першому етапі основні засоби перетворюються на готову продукцію за частиною їх вартості в міру їх використання та амортизації; підприємство акумулює амортизацію основних засобів у вигляді амортизаційного фонду. На третьому етапі активи амортизаційного фонду використовуються для придбання аналогічних нових видів або відновлення існуючих довгострокових господарських активів.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ ТОВ «ПИРЯТИНСЬКИЙ СИРЗАВОД» ТА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ

2.1. Організаційно-економічна характеристика ТОВ «Пирятинський сирзавод»

Для дослідження обрано підприємство ТОВ «Пирятинський сирзавод». Підприємство входить в ПрАТ «Молочний альянс» та знаходиться за адресою: 37000, Полтавська область, м. Пирятин, вул. Сумська 1.

Підприємство є юридичною особою, здійснює діяльність передбачену Статутом ТОВ «Пирятинський сирзавод». Головні напрямки діяльності:

- перероблення молока та виробництво твердих та плавлених сирів;
- виробництво масла тваринного, продукції з незбираного молока;
- оптова-роздрібна і фірмова торгівля;
- виробництво інших продовольчих товарів [32].

Організаційна структура ТОВ «Пирятинський сирзавод» відображена в додатку А. За 2020 рік, середньооблікова чисельність працівників Підприємства становить 612 чоловік [32].

Організаційно-функціональна схема товариства складається з трьох рівнів:

I-й (вищий) рівень – вище керівництво: загальні збори учасників, виконавчий орган - голова і члени правління, наглядова рада, ревізійна комісія. Виконавчому органу підпорядковуються керівники адміністративних та виробничих підрозділів;

II-й (середній) рівень управління складається з керівників адміністративних, виробничих і обслуговуючих підрозділів, таких як: плановоекономічний відділ, головний бухгалтер, начальник планово-

економічного відділу, інженер з сировини, головний механік, начальник з виробництва, керівник збуту та інші.

III-й (нижчий) рівень управління - безпосередньо працівники виробничих і обслуговуючих підрозділів: транспортна служба, відділ головного механіка, виробничі цехи, виробнича лабораторія, приймальні пункти, ремонтнобудівельна дільниця та інші [32].

Товариство створене з метою найбільш повного насичення споживчого ринку товарами народного споживання, задоволення потреб суспільства у товарах та послугах, реалізації соціально-економічних інтересів учасників Товариства, отримання прибутку від виробництва і реалізації товарів (продукції), виконання робіт, надання послуг.

Оскільки Пирятинський сирзавод тісно співпрацює з кращими закордонними фірмами, а саме німецькими та польськими, має високорозвинуті технології та багаторічний досвід роботи персоналу – це дає змогу стверджувати, що продукт, який пропонує нам підприємство має помірну ціну, високу якість і досить стійкий попит споживачів.

Найважливішим в виробництві продукції є те, що молоко повинно відповідати всім показникам ДСТУ 3662-97 «Молоко коров'яче незбиране. Вимоги при закупівлі». Про не відповідність молока даним показникам ДСТУ, відразу повідомляються господарства з яких воно надійшло і його не мають права пустити на переробку [32].

Асортимент продукції, який виходить під торгівельною маркою «Молочний Шлях», складається з 26 видів твердих сирів, 21 плавлених сирів та 16 твердих фасованих сирів. Продукція, що забезпечує понад 50% прибутку підприємства та вважається найбільш рентабельною є тверді сири, що користуються попитом протягом року як на території України, так і за її межами. Над розширенням асортименту продукції, що виробляється та поліпшенням її якості постійно працюють фахівці підприємства, а над поширенням ринку продажів цієї продукції сприяють рекламні заходи, які

підприємство зазвичай проводить на радіо, телебаченні, на дегустаціях, виставках [32].

Оскільки всі продукти виробництва є товарами широкого споживання і короткотривалого користування, також усі вони є товарами повсякденного попиту, тому населення вважається споживачами цієї продукції.

За останні 4 роки Пирятинський сирзавод зазнав значних змін, а саме: було побудовано новий цех по виробництву сухої молочної сироватки і цех плавлених сирів, а також відбулася заміна всього виробничого устаткування. Для того, щоб виготовлений сир був на найвищому рівні, що можливо при забезпеченні виробництва високоякісним молоком, в сировинній зоні заводу проходить будівництво молокоприймальних пунктів, оснащених охолоджувальними установками.

Дане підприємство постійно брало активну участь та представляло свою продукцію на численних конкурсах, виставках та акціях. Наразі завод має 52 відзнаки і нагороди за якість і властивості продукції, яка відома під торговою маркою «Пирятин». Молочна продукція, яка випускається під даними торговими марками добре знайома всім жителям України, адже представлена як в супермаркетах, так і в різних продуктових магазинах по всіх регіонах.

Для здійснення господарської діяльності кожне підприємство повинно мати певне майно, яке належить йому на правах власності чи володіння. Усе майно, яке належить підприємству і яке відображено в його балансі, називають активами [33, с.983].

Аналіз ефективності господарської діяльності підприємства проводиться на підставі даних форм №1 (Баланс підприємства) і форми №2 (Звіт про фінансові результати), а також з використанням форми №3 (Звіт про рух грошових коштів), форми №4 (Звіт про власний капітал) і форми №5 (Примітки до річної фінансової звітності). Метою аналізу є оцінка динаміки розвитку підприємства і його фінансового стану [32].

У таблиці 2.1. наведено порівняльний аналітичний баланс ТОВ «Пирятинський сирзавод».

Таблиця 2.1

Агрегований баланс ТОВ «Пирятинський сирзавод» за 2018-2020 роки

Актив	2018 рік		2019 рік		2020 рік		Відхилення (+,-) 2019/2018		Темп зростання 2019/2018, %	Відхилення (+,-) 2020/2019		Темп зростання 2020/ 2019, %
	Сума, тис. грн.	Питом а вага, %	Сума, тис. грн.	Питом а вага, %	Сума, тис. грн.	Питом а вага, %	в сумі, тис. грн.	в питомій вазі, %		в сумі, тис. грн.	в питомій вазі, %	
1. Необоротні активи (1095)	79049	14,00	106863	22,27	103041	20,51	27814	8,28	135,19	-3822	-1,76	96,42
1.1. Основні засоби і нематеріальні активи (1000+...+1020)	79049	14,00	102533	21,37	99195	19,75	23484	7,37	129,71	-3338	-1,63	96,74
1.2. Довгострокові фінансові інвестиції (1030+1035)	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00
1.3. Відстрочені податкові активи (1045)	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00
1.4 Інші необоротні активи і довгострокова дебіторська заборгованість (1040+1090)	0	0,00	4330	0,90	3846	0,77	4330	0,90	0,00	-484	-0,14	88,82
2. Оборотні активи (1195)	485687	86,00	372891	77,73	399323	79,49	-112796	-8,28	76,78	26432	1,76	107,09
2.1. Запаси (1100+1110)	152028	26,92	120515	25,12	142425	28,35	-31513	-1,80	79,27	21910	3,23	118,18
2.2. Дебіторська заборгованість (1120+1125+1155)	202453	35,85	206632	43,07	163097	32,47	4179	7,22	102,06	-43535	-10,60	78,93
2.3. Грошові кошти та їх еквіваленти (1160+1165)	113503	20,10	21210	4,42	89403	17,80	-92293	-15,68	18,69	68193	13,38	421,51
2.4. Витрати майбутніх періодів (1170)	85	0,02	76	0,02	77	0,02	-9	0,00	89,41	1	0,00	101,32
2.5. Інші оборотні активи (1180+1190)	17618	3,12	24458	5,10	4321	0,86	6840	1,98	138,82	-20137	-4,24	17,67
3. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття (1200)	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00
Всього майна (1300)	564736	100,00	479754	100,00	502364	100,00	-84982	0,00	84,95	22610	0,00	104,71

Продовження табл. 2.1

Пасив	2018 рік		2019 рік		2020 рік		Відхилення (+, -) 2019/2018		Темп зростання 2019/2018, %	Відхилення (+, -) 2020/2019		Темп зростання 2020/2019, %
	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	в сумі, тис. грн.	в питомій вазі, %		в сумі, тис. грн.	в питомій вазі, %	
1. Власний капітал (1495)	146725	25,98	84677	17,65	122258	24,34	-62048	-8,33	57,71	37581	6,69	144,38
2. Довгострокові зобов'язання і забезпечення (1595)	28712	5,08	65322	13,62	89329	17,78	36610	8,53	227,51	24007	4,17	136,75
3. Поточні зобов'язання і забезпечення (1695)	389299	68,93	329755	68,73	290777	57,88	-59544	-0,20	84,70	-38978	-10,85	88,18
3.1. Короткострокові кредити банків (1600)	28500	5,05	37835	7,89	93424	18,60	9335	2,84	132,75	55589	10,71	246,92
3.2. Кредиторська заборгованість (1605+...+1650)	351976	62,33	279328	58,22	187204	37,26	-72648	-4,10	79,36	-92124	-20,96	67,02
3.3. Інші поточні зобов'язання (1660+...+1690)	8823	1,56	12592	2,62	10149	2,02	3769	1,06	142,72	-2443	-0,60	80,60
4. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття (1700)	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00
5. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду (1800)	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0,00	0	0,00	0,00
Всього капіталу (1900)	564736	100,00	479754	100,00	502364	100,00	-84982	0,00	84,95	22610	0,00	104,71

Результати проведеного аналізу майна та джерел формування капіталу (табл. 2.1) свідчать про наявність як позитивних, так і негативних ознак і тенденцій у майновому стані підприємства за інформацією активу балансу. Так у 2020 році порівняно з 2019 роком вартість майна збільшилася на 22610 тис. грн, що свідчить про нарощування майнового потенціалу підприємства, проте у період 2018-2019 роки можемо спостерігати зменшення на суму 84982 тис. грн, що оцінюється негативно, оскільки скоротилася можливість підприємства для виробництва продукції.

Так, відповідно до проведеного аналізу, необоротні активи зменшилися на 3822 тис. грн (1,76 %), а оборотні активи зросли на 26432 тис. грн (рис.2.1).

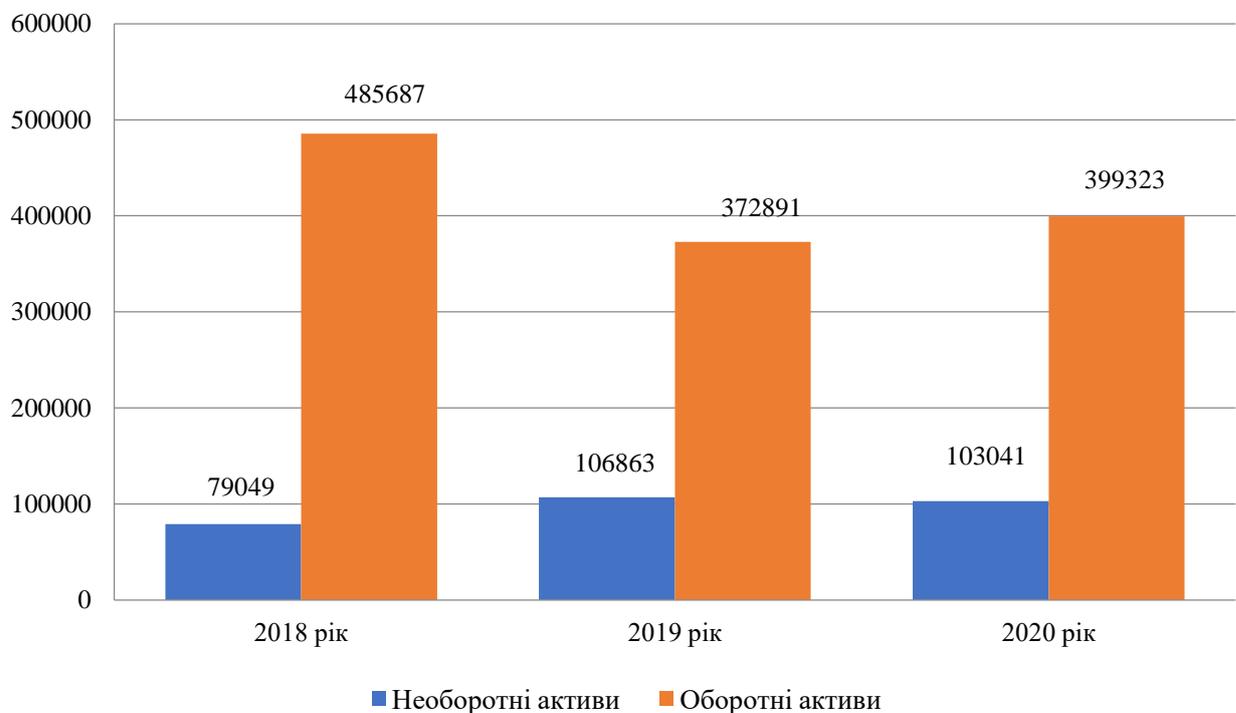

Рис. 2.1. Структура та динаміка майна ТОВ «Пирятинський сирзавод» в 2018-2020 рр., тис. грн

Серед оборотних активів суттєво скоротилася поточна дебіторська заборгованість (на 43535 тис. грн, що становить 78,93 %). Зниження частки поточної дебіторської заборгованості в майні з 43,07 % у 2019 році до 32,47 % у 2020 році (на 10,6 в. п.) свідчить про відчутне поліпшення стану розрахунків підприємства з дебіторами. Хоча у період 2018-2019 років спостерігаємо незначне її зростання на суму 4179 тис. грн. Відведення суми коштів у

дебіторську заборгованість може призвести до фінансових ускладнень, підприємство може відчувати нестачу коштів для придбання виробничих запасів, виплати заробітної плати, розрахунків із бюджетом та постачальниками.

Серед видів оборотних активів найбільший темп зростання мають гроші та їх еквіваленти (4,2 рази), їх частка в майні станом на кінець 2020 року підвищилася до 17,8 %, що створює передумови для кращого оцінювання ліквідності балансу та платоспроможності підприємства. А от у період з 2018 року по 2019 рік спостерігається значне зростання дебіторської заборгованості 4179 тис. грн (7.22 в. п.), у той же час сума грошових коштів зменшилась 18.69 % (92293 тис. грн). Тому таке збільшення дебіторської заборгованості не є виправданим, бо у сукупності із суттєвим зниженням суми грошових коштів може призвести до дефіциту фінансових ресурсів.

Проаналізувавши формування капіталу підприємства у 2018 та 2019 роках можна зазначити, що в структурі пасивів частка власного капіталу у 2019 році становила 17,65 %, що на 8,3 в. п. менше ніж у 2018 році (25,98 %). За даними балансів зменшення вартості власного капіталу на 62048 тис. грн, що становить 57,71 %, відбулося за рахунок зростання довгострокових зобов'язань і забезпечень. Натомість поточні зобов'язання і забезпечення зменшилися на 59544 тис. грн, а його питома вага у валюті балансу знизилась з 68,93 до 68,73 %.

У 2020 році порівняно з 2019 вартість джерел формування капіталу, за інформацією активу балансу, збільшилася на 22610 тис. грн, або 104,71 %. При цьому власний капітал зріс на 37581 тис. грн (144,38 %), а поточні зобов'язання і забезпечення зменшилися на 38978 тис. грн (88,18 %). Така динаміка складових пасиву балансу зумовила підвищення частки власного капіталу в джерелах формування капіталу з 17,65 до 23,34 % (на 6,69 в. п.) і, відповідно, зниження частки зобов'язань і забезпечень з 68,73 до 57,88 %.

Водночас на підприємстві залишається дисбаланс між сумами поточної дебіторської та поточної кредиторської заборгованості. Зокрема, за даними

табл.2.1 поточна кредиторська заборгованість перевищувала поточну дебіторську заборгованість в 2018 року на 149523 тис. грн (73,8 %), а на кінець 2020 року це співвідношення зменшилося до 14,7 %, що становить 24107 тис. грн. Така динаміка пояснюється тим, що впродовж періоду дослідження поточна дебіторська заборгованість скоротилася на 19,4 %, а кредиторська заборгованість – на 46,8 %. Таким чином, шляхи зміцнення майнового стану підприємства пов'язані насамперед з удосконаленням управління дебіторською та кредиторською заборгованістю.

Отже, підприємство підвищило рівень фінансової стійкості за критерієм забезпеченості власним капіталом (рис. 2.2).

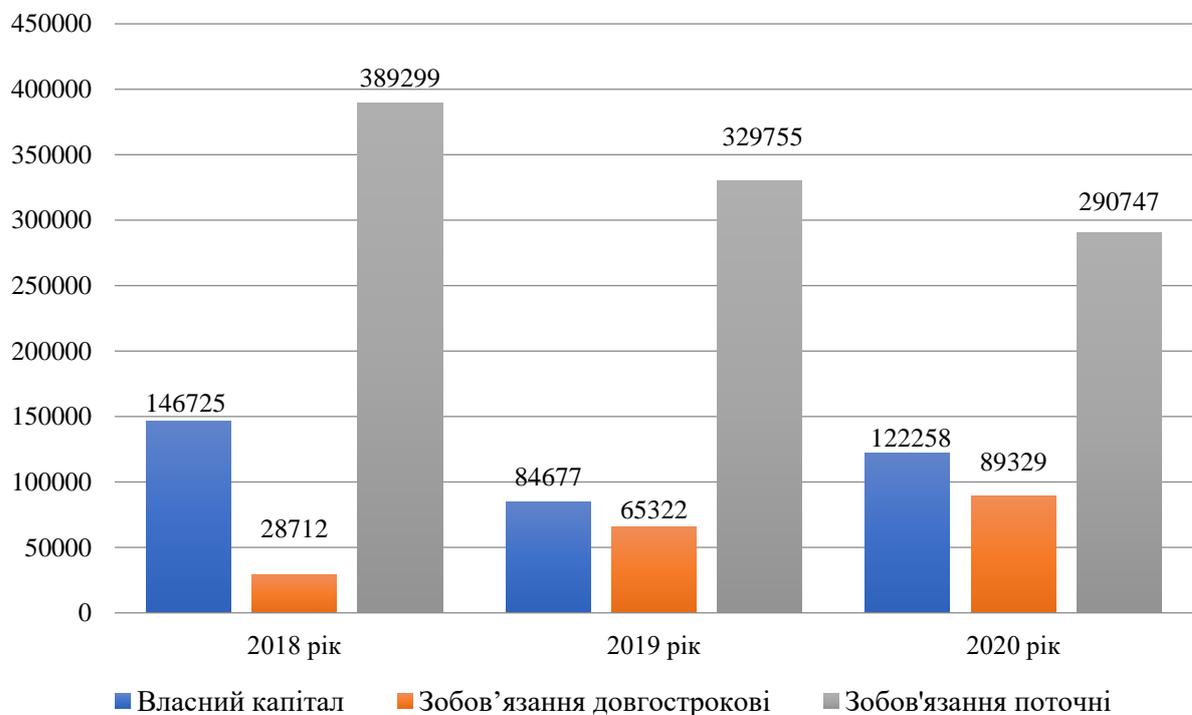

Рис. 2.2. Структура та динаміка капіталу ТОВ «Пирятинський сирзавод» в 2018-2020 рр., тис. грн

Загалом можна зробити висновки про негативні в цілому зміни у капіталі підприємства, про що свідчить зменшення величини і частки власного капіталу, та зростання довгострокових і поточних зобов'язань. Проте загальна величина капіталу зменшилась, і, як наслідок, зменшились можливості

підприємства до фінансування господарської діяльності, що є негативним моментом і потребує від керівництва коригуючих дій на наступний період.

Формування прибутку підприємства пов'язано зі здійсненням операційної, фінансової та інвестиційної діяльності. Прибуток від операційної діяльності формується в результаті здійснення операцій, пов'язаних з виробництвом або реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг), що є головною метою створення підприємства і забезпечують основну частку його доходу. Динаміку проведення операцій формування і розподілу прибутку ТОВ «Пирятинський сирзавод» проаналізуємо в таблиці 2.2.

Аналіз наведених у таблиці даних дає змогу зробити висновок, що на протязі 2018-2019 років підприємство отримало збиток від звичайної діяльності, а також чистий збиток, який у 2019 році склав 62085 тис. грн і порівняно з 2018 роком зріс на 46079 тис. грн. Ситуація покращилася лише у 2020 році, коли підприємство мало прибуток у сумі 37602 тис. грн. Причинами цього стало зменшення витрат на збут та стрімке збільшення прибутку від операційної діяльності. Варто визначити за рахунок чого відбувалися такі суттєві зміни.

Валовий прибуток у 2019 році становить 123011 тис. грн., що на 36807 тис. грн. менше рівня минулого року (159818 тис. грн.). Це обумовлено як скороченням чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), так і їх собівартістю (рис. 2.3).

Таблиця 2.2

Аналіз формування та розподілу прибутку ТОВ «Пирятинський сирзавод» за 2018-2020 роки, тис. грн

№ з/п	Показник	Рядок Ф№2	Розрахунок	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Абс. відх. (6-5)	Абс. відх. (7-6)
1	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000		1 616 516	1 409 128	1 371 020	-207 388	-38 108
2	Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050		1 456 698	1 286 117	1 242 015	-170 581	-44 102
3	Валовий прибуток	2090	(p1-p2)	159 818	123 011	129 005	-36 807	5 994
4	Інші операційні доходи	2120		12 996	7 865	19 355	-5 131	11 490
5	Сумарні операційні доходи	(2000+2120)	(p1+p4)	1 629 512	1 416 993	1 390 375	-212 519	-26 618
6	Адміністративні витрати	2130		17 734	16 569	18 152	-1 165	1 583
7	Витрати на збут	2150		127 211	123 936	47 107	-3 275	-76 829
8	Інші операційні витрати	2180		29 243	27 524	18 872	-1 719	-8 652
9	Сумарні операційні витрати	(2050+2130+ +2150+2180)	(p2+p6+ +p7+p8)	1 630 886	1 454 146	1 326 146	-176 740	-128 000

Продовження табл. 2.2

10	Прибуток від операційної діяльності	2190	(p5-p9)	-1 374	-37 153	64 229	-35779	101 382
11	Дохід від інвестиційної та фінансової діяльності	(2200+2220+2240)		1 566	6 691	1 390	5 125	-5 301
12	Витрати від інвестиційної і фінансової діяльності	(2250+2255+2270)		16 198	31 623	28 017	15 425	-3 606
13	Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування	2290	(p10+p11-p12)	-16 006	-62 085	37 602	-46 079	99 687
14	Витрати з податку на прибуток	2300		0	0	0	0	0
15	Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	(p13-p14)	-16 006	-62 085	37 602	-46 079	99 687
16	Інший сукупний дохід після оподаткування	2460		33	37	-21	4	-58
17	Сукупний дохід	2465	(p15+p16)	-15 973	-62 048	37 581	-46 075	99 629

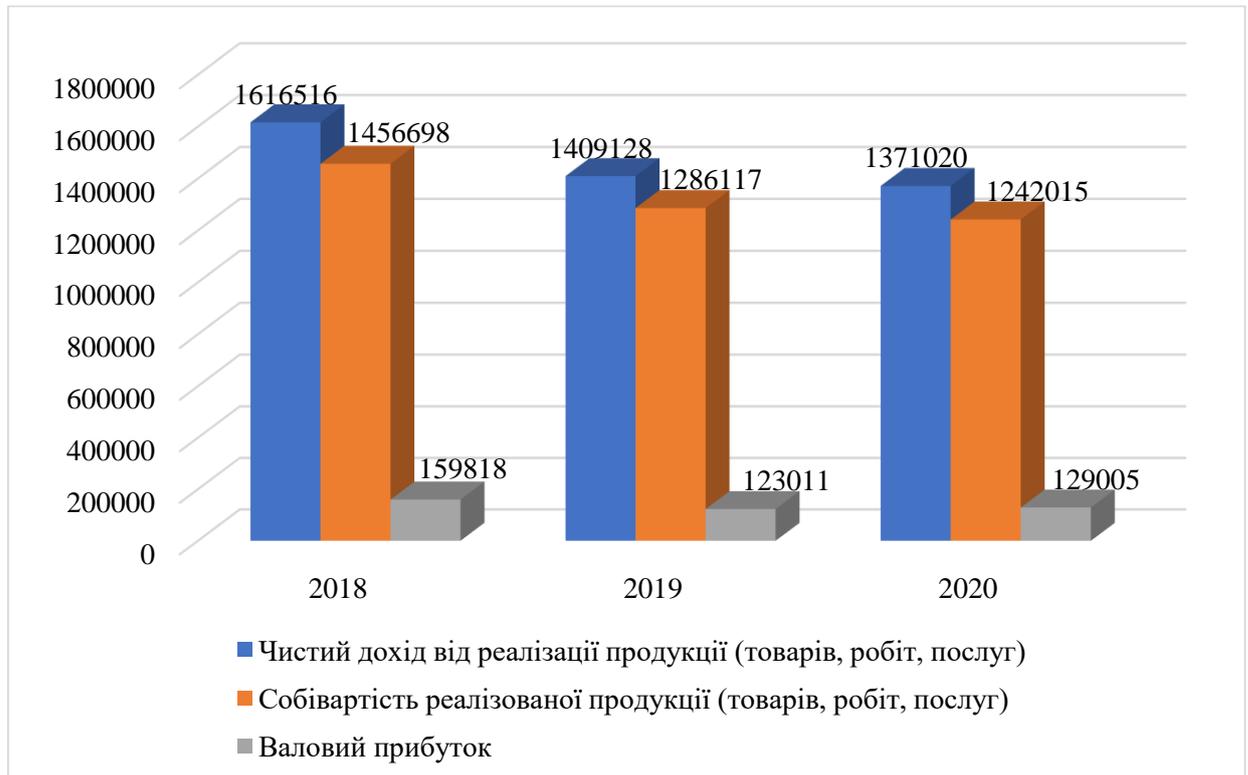

Рис. 2.3. Зміна показників формування та розподілу прибутку ТОВ «Пирятинський сирзавод» за 2018-2020 роки

Основний негативний вплив на скорочення прибутку від операційної діяльності у 2019 році мало зменшення інших та сумарних операційних доходів, відповідно -5131 тис. грн та -212519 тис. грн., в результаті чого підприємство одержало збиток у сумі 37153 тис. грн. Але у 2020 році ситуація значно покращилась на 101382 тис. грн і прибуток збільшився до 64229 тис. грн. Позитивно вплинули на динаміку фінансового результату скорочення витрат на збут, у 2019 в порівнянні з 2018 на 3275 тис. грн та 76829 тис. грн за звітний 2020 рік та сумарних витрат від операційної діяльності. Але в цілому, сумарні операційні доходи мали тенденцію до зниження протягом всього досліджуваного періоду, що негативно вплинуло на фінансові результати від операційної діяльності (рис. 2.4).

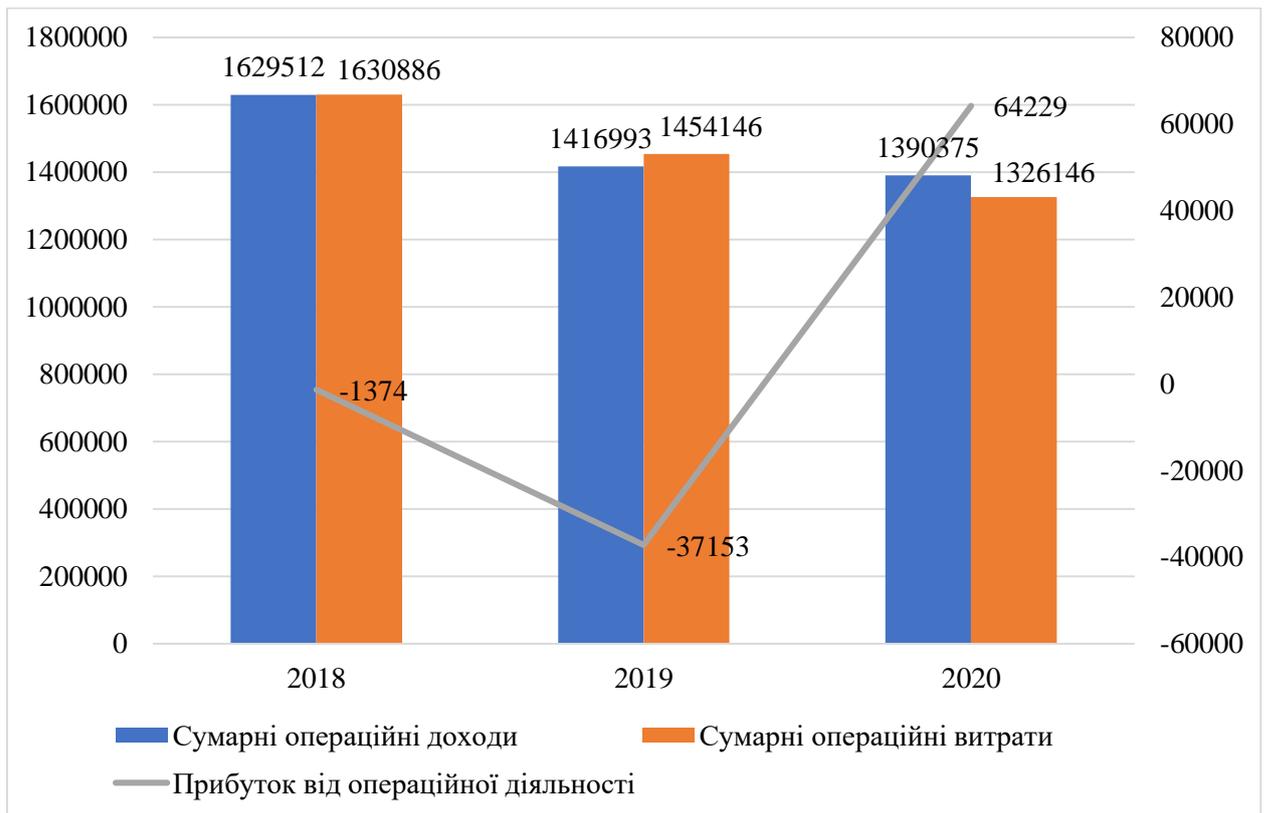

Рис. 2.4. Формування прибутку від операційної діяльності
ТОВ «Пирятинський сирзавод» за 2018-2020 роки

Аналізуючи прибуток від звичайної діяльності до оподаткування, можна спостерігати таку ж нестабільну динаміку, як і по прибутку від операційної діяльності. Значних доходів, пов'язаних із фінансовою та інвестиційною діяльністю, підприємство за цей досліджуваний період не отримало, лише у 2019 році показник досяг найвищого значення у сумі 6691 тис. грн, а також поніс витрати у сумі 31623 тис. грн, що на 15425 тис. грн більше ніж у 2018 році. Загалом, витрати від інвестиційної та фінансової діяльності перевищують доходи, що негативно вплинуло на формування прибутку від звичайної діяльності до оподаткування (рис. 2.5).

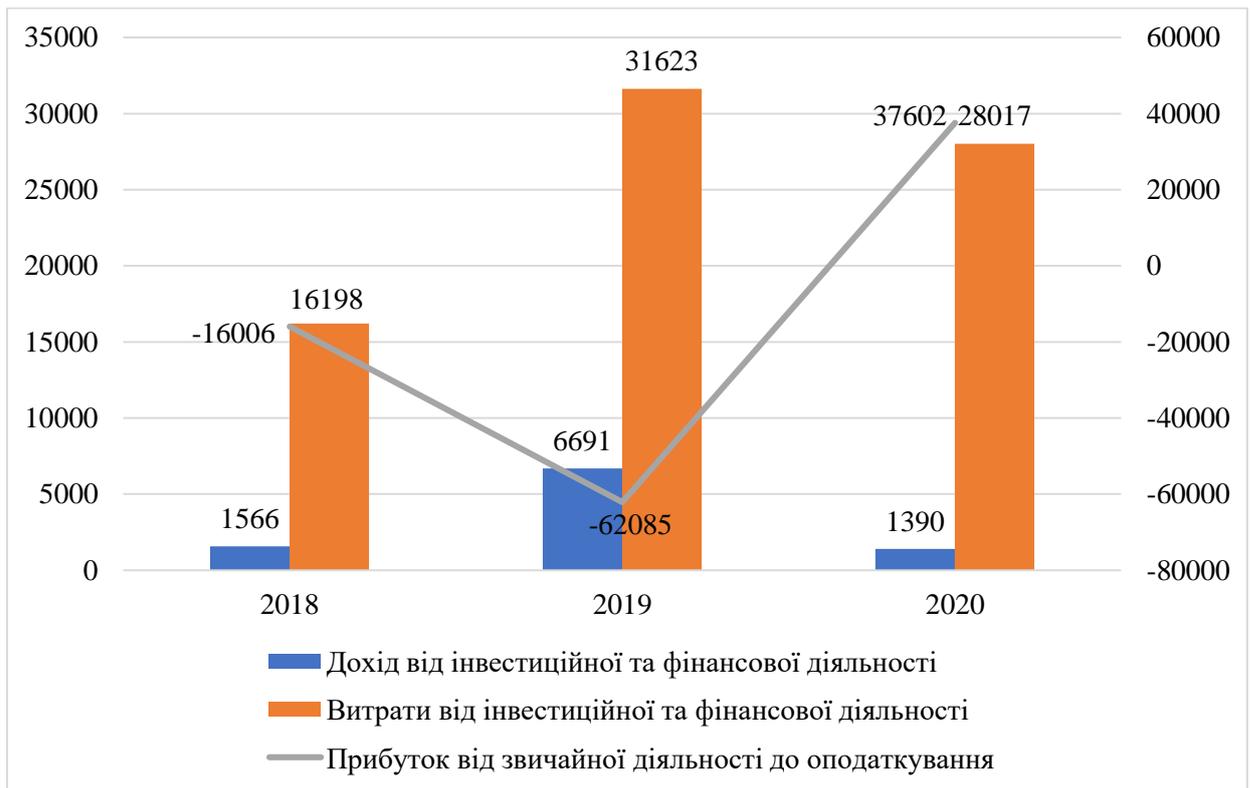

Рис. 2.5. Формування прибутку від звичайної діяльності до оподаткування ТОВ «Пирятинський сирзавод» за 2018-2020 роки

Отже, збільшення прибутку можливе за рахунок:

- нарощення обсягів виробництва і реалізації товарів;
- зменшення витрат на виробництво продукції;
- кваліфікованого здійснення цінової політики, оскільки на ринку діють переважно вільні (договірні) ціни;
- грамотної побудови договірних відносин з постачальниками, посередникам, покупцями;
- удосконалення продукції з середнім рівнем рентабельності, а низькорентабельну зняти з виробництва;
- постійного проведення наукових досліджень аналізу ринку, поведінки споживачів і конкурентів.

Підводячи підсумок можна сказати, що проведений аналіз активів та пасивів ТОВ «Пирятинський сирзавод» за 2018-2020 роки засвідчив про наявність як позитивних, так і негативних ознак і тенденцій у майновому стані

підприємства. Вартість майна досліджуваного підприємства збільшилася, тобто відбувається нарощування майнового потенціалу підприємства при цьому необоротні активи зменшилися, а оборотні активи зросли, серед оборотних активів суттєво скоротилася поточна дебіторська заборгованість.

2.2. Аналіз динаміки, складу та ефективності використання необоротних активів ТОВ «Пирятинський сирзавод»

Використовуючи методику, розглянену в теоретичному розділі роботи, проведемо дослідження необоротних активів підприємства. Для початку проаналізуємо обсяг та динаміку необоротних активів (за залишковою вартістю), табл.2.3.

Таблиця 2.3

Аналіз обсягу та динаміки необоротних активів ТОВ «Пирятинський сирзавод» за 2018-2020 роки, тис. грн

Показник	2018 р.		2019 р.		2020 р.		Абсолютне відхилення 2020/2018	Темп зміни, %
	тис.грн	%	тис.грн	%	тис.грн	%		
Загальна сума необоротних активів, у т. ч.	79049	100	106836	100	103041	100	23992	30,35
Нематеріальні активи	1073	1,36	0	0	0	0	-1073	-100,00
Незавершені капітальні інвестиції	326	0,41	0	0	0	0	-326	-100,00
Основні засоби	77650	98,23	102533	95,97	99195	96,27	21545	27,75
Інші необоротні активи	0		4330	4,05	3846	3,73	3846	

Аналізуючи табл. 2.3, можна дійти висновку, що на кінець 2018 р. загальна сума необоротних активів складала 79049 тис. грн, при цьому розподіл за структурою мав такий вигляд:

нематеріальні активи – 1,36%;

незавершені капітальні інвестиції – 0,41%;

основні засоби – 98,23% (рис.2.8.)

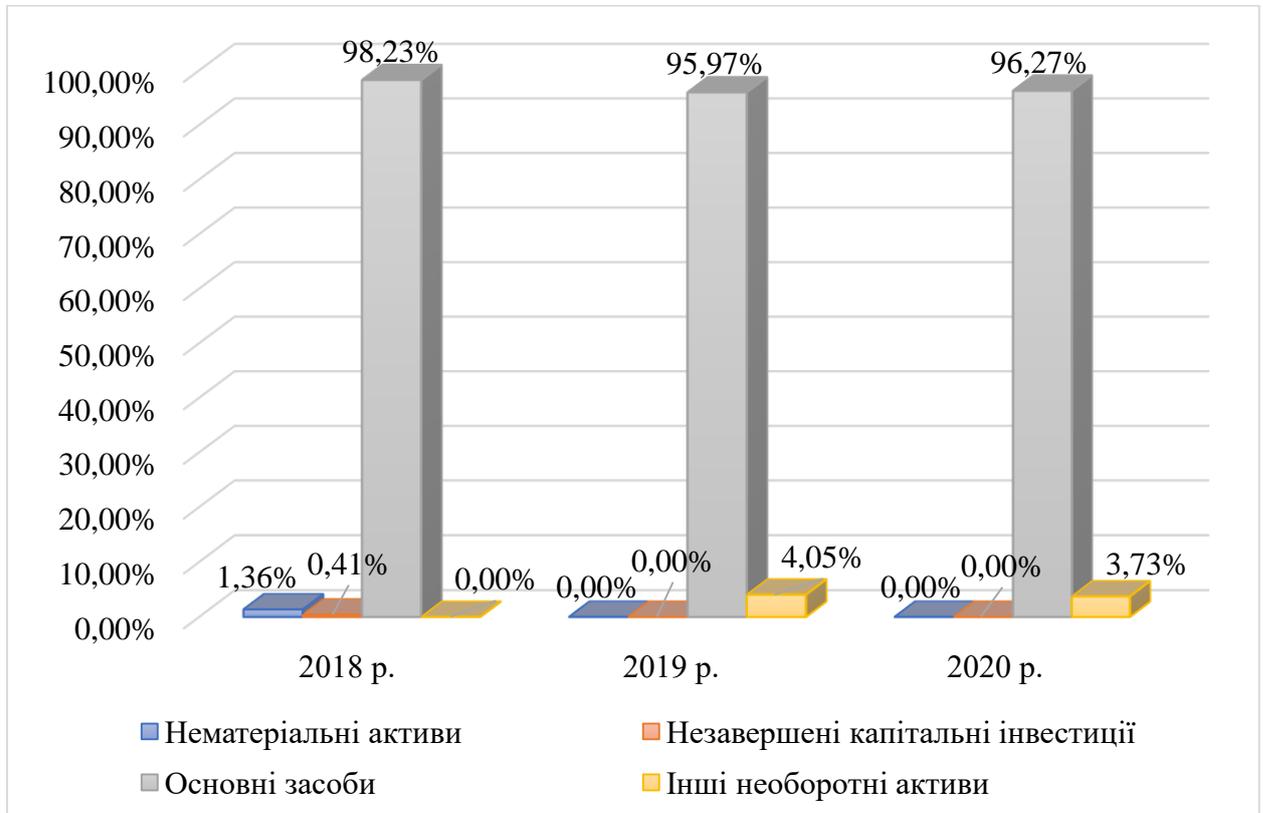

Рис.2.6. Динаміка структури необоротних активів ТОВ «Пирятинський сирзавод» за 2018-2020 роки, %

Обсяг необоротних активів з рівня 79049 тис. грн у 2018 р. збільшився до рівня 103041 тис. грн (+30,35% або +23992 тис. грн). При цьому мали місце структурні зміни: збільшилась питома вага інших необоротних активів на +3846 тис. грн, що призвело до скорочення ваги основних засобів на 2% - до рівня 96,27%.

Провівши дослідження динаміки та структури необоротних активів ТОВ «Пирятинський сирзавод», вважаємо за доцільне, приділити увагу наступній головній складовій – амортизації, завдяки чому стане зрозумілим технічний стан основних засобів. Адже саме від технічного стану великою мірою залежить збільшення випуску продукції, звісно, за умови наявності достатньо проаналізованого сегмента ринку збуту даного виду продукції, а

основні засоби займають найбільшу частку в структурі необоротних активів, які підприємство утримує з метою їхнього використання в процесі виробництва або постачання товарів, робіт, послуг. Використовуючи примітки до фінансової звітності Товариства, відобразимо в табл. 2.4 показники зносу основних засобів.

Таблиця 2.4

Показники зносу основних засобів ТОВ «Пирятинський сирзавод» за 2018-2020 роки, тис. грн

Показник	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Абсолютне відхилення 2020/2018	Темп зміни, %
Первісна вартість основних засобів	1302288	227390	248708	-1053580,00	-80,90
будівельні споруди та передавальні пристрої	54678	59981	67005	12327,00	22,54
машини та обладнання	1234578	151000	162340	-1072238,00	-86,85
транспортні засоби	9867	12792	15280	5413,00	54,86
Інструменти та приладдя (меблі)	1178	1492	1865	687,00	58,32
Інші основні засоби	1987	2125	2218	231,00	11,63
Знос основних засобів за час експлуатації	132441	149740	175379	42938,00	32,42
будівельні споруди та передавальні пристрої	23456	30061	35575	12119,00	51,67
машини та обладнання	98765	107468	125578	26813,00	27,15
транспортні засоби	8765	9750	11297	2532,00	28,89
Інструменти та приладдя (меблі)	321	764	1057	736,00	229,28
Інші основні засоби	1134	1697	1872	738,00	65,08
Рівень зносу основних засобів, %	10,17	65,85	70,52	60,35	593,38
будівельні споруди та передавальні пристрої	42,90	50,12	53,09	10,19	23,76
машини та обладнання	8,00	71,17	77,35	69,36	866,95
транспортні засоби	88,83	76,22	73,93	-14,90	-16,77
Інструменти та приладдя (меблі)	27,25	51,21	56,68	29,43	107,99
Інші основні засоби	57,07	79,86	84,40	27,33	47,89
Рівень придатності основних засобів, %	89,83	34,15	29,48	-60,35	-67,18
будівельні споруди та передавальні пристрої	57,10	49,88	46,91	-10,19	-17,85
машини та обладнання	92,00	28,83	22,65	-69,36	-75,39
транспортні засоби	11,17	23,78	26,07	14,90	133,39
Інструменти та приладдя (меблі)	72,75	48,79	43,32	-29,43	-40,45
Інші основні засоби	42,93	20,14	15,60	-27,33	-63,66

Із проведеного аналізу видно, що у 2020 р. порівняно з 2018 р. первісна вартість основних засобів скоротилась на 80,9% або -1053580 тис. грн. Відповідно знос зріс на 32,42% або +42938 тис. грн (рис.2.7).

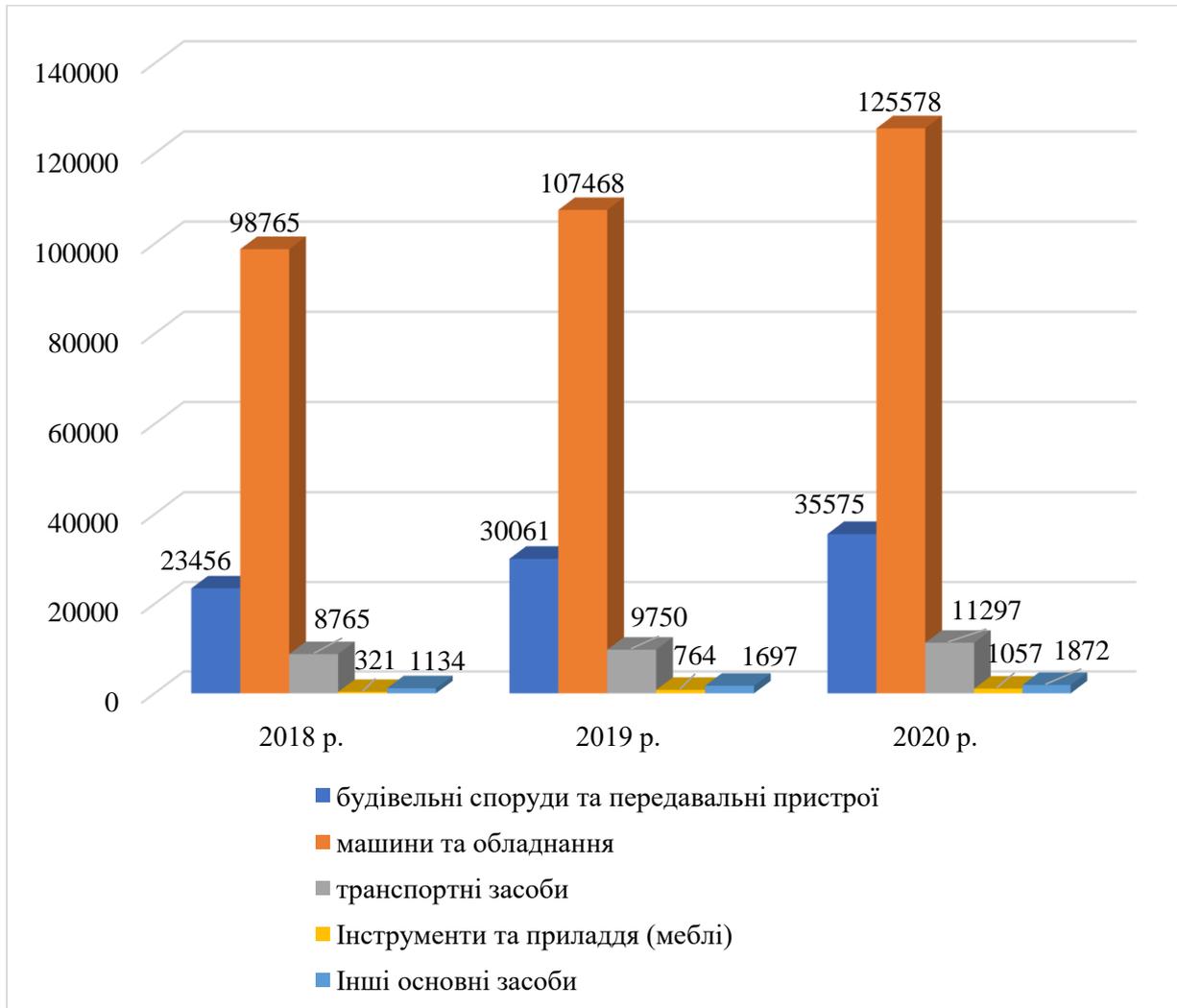

Рис.2.7. Динаміка зносу основних засобів ТОВ «Пирятинський сирзавод» за 2018-2020 роки, тис. грн

Це призвело до зростання рівня та зносу та зменшення придатності основних засобів у 2020 р із 10,17% до 70,52%. Що свідчить про погіршення їх технічного стану. Найбільшого зносу зазнали машини та обладнання, відсоток приросту становить понад 27% у 2020 р. або +26813 тис. грн. Від так, оновлення основних засобів відбувалось у показнику транспортні засоби (+54,86% або +5413 тис. грн) та ремонт будівельних приміщень і споруд (+22,54% або +123217 тис. грн).

Необоротні активи складають вагому частку майна підприємства. Основні фонди – важлива складова необоротних активів. Тому оцінка їх стану та ефективності використання є важливим етапом аналізу (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Показники оцінки основних фондів ТОВ «Пирятинський сирзавод» за 2018-2020 роки

Показник	2018	2019	2020	Темп зростання, %	
				2019/2018	2020/2019
1	2	3	4	5	6
1. Показники оцінки забезпеченості підприємства основними фондами					
1.1. Фондомісткість, грн/грн	0,05	0,06	0,07	134,19	115,07
1.2. Фондоозброєність, тис. грн/ос.	118,49	141,65	164,81	119,55	116,35
1.3. Коефіцієнт вартості основних фондів в активах підприємства, грн/грн	0,14	0,21	0,20	155,44	92,39
2. Показники оцінки стану та руху основних фондів					
2.1. Коефіцієнт зносу основних засобів, грн/грн	0,66	0,64	0,67	96,56	105,93
2.2. Коефіцієнт придатності основних засобів, грн/грн	0,34	0,36	0,33	106,63	89,65
2.3. Коефіцієнт оновлення основних засобів, грн/грн	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
2.4. Коефіцієнт вибуття основних засобів, грн/грн	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
2.5. Коефіцієнт приросту основних засобів, грн/грн	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
3. Показники оцінки ефективності використання основних фондів					
3.1. Фондоввідача, грн/грн	20,99	15,64	13,59	74,52	86,90
3.2. Коефіцієнт рентабельності основних засобів, %	0,00	0,00	0,37	0,00	0,00
3.3. Інтегральний показник ефективності використання основних засобів, грн/грн	0,00	0,00	1,59	0,00	0,00

Як свідчать результати розрахунків показників руху і функціонального стану основних засобів (табл. 2.5), упродовж 2018-2019 років фондоозброєність підприємства зросла на 19,5 %, що свідчить про

забезпеченість працівників основними фондами. Показник фондівдачі за аналізований період зменшився на 2,05 і становить у 2019 році 15,64. Така ситуація говорить про зниження ефективності використання основних засобів і означає, що на одну гривню основних засобів у 2019 році виробляється лише 15,64 грн продукції. Фондомісткість, за аналізований період відповідно зростає на 1% до 0,07 (рис.2.8).

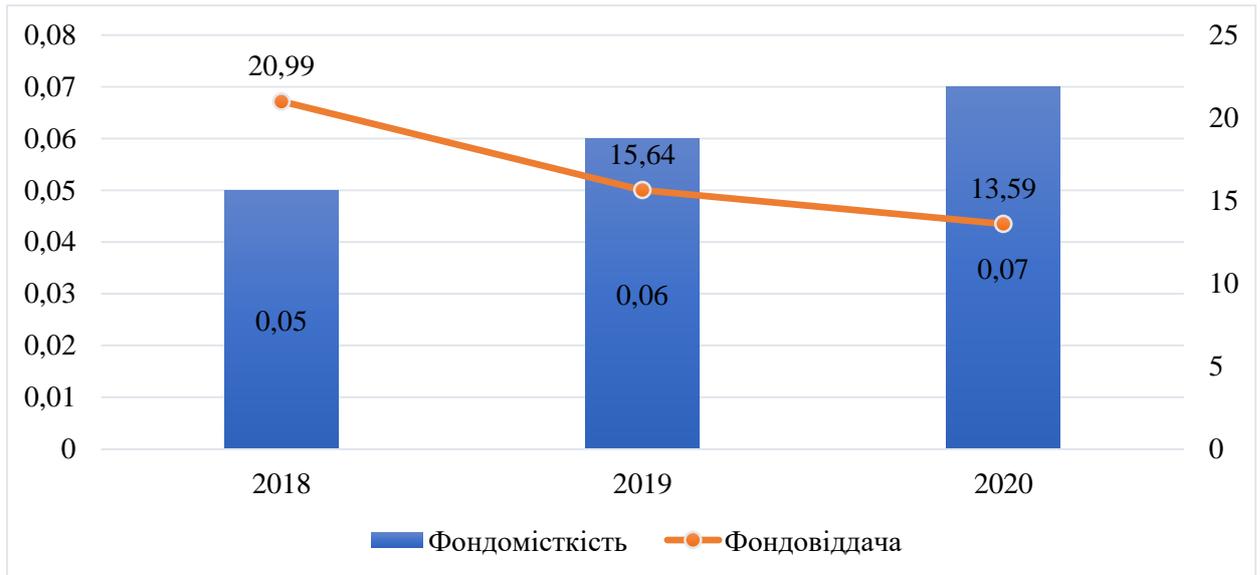

Рис. 2.8. Показники ефективності використання основних фондів ТОВ «Пирятинський сирзавод» в 2018-2020 рр.

За період 2019 та 2020 років показники руху і функціонального стану основних засобів дещо зросли, так фондоозброєність підприємства зросла на 16,3 %, фондомісткість – 15,07 %.

Відсутність таких показників, як коефіцієнт оновлення, коефіцієнт вибуття та коефіцієнт приросту свідчить про застаріння та зношення основних засобів. Таким чином, у досліджуваному періоді з 2018 по 2019 роки придатність основних засобів було відносно невеликим: 0,34 у 2018 році і 0,36 у 2019 році, а темп зростання коефіцієнту зносу становив 96,56 %.

Як бачимо коефіцієнт зносу основних засобів має негативну динаміку, адже його значення знову дещо зросло з 0,64 у 2019 році до 0,67 у 2020 році. Відповідно коефіцієнт придатності знизився з 0,34 до 0,33.

Наведена динаміка вказує на певне погіршення функціонального стану основних засобів підприємства, а рівень зношеності необоротних активів залишається високим.

Одним із якісних показників використання основних фондів є коефіцієнт амортизаційної віддачі. Розглянемо цей показник у динаміці (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Розрахунок амортизаційної віддачі ТОВ «Пирятинський сирзавод» в 2018-2020 рр.

Показник	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Абсолютне відхилення 2020/2018	Темп зміни, %
Виручка від реалізації, тис. грн	1616516	1409128	1371020	-245496	-15,19
Амортизація, тис. грн	18309	29085	30098	11789	64,39
Коефіцієнт амортизаційної віддачі	88,29	48,45	45,55	-42,73	-48,41

Отже, згідно аналізу табл.2.9 встановлено, що коефіцієнт амортизаційної віддачі має тенденцію до скорочення на 48,41% тобто з 88,29 у 2018 р, 48,45 у 2019 р. та до рівня 45,55 у 2020 р (рис.2.9).

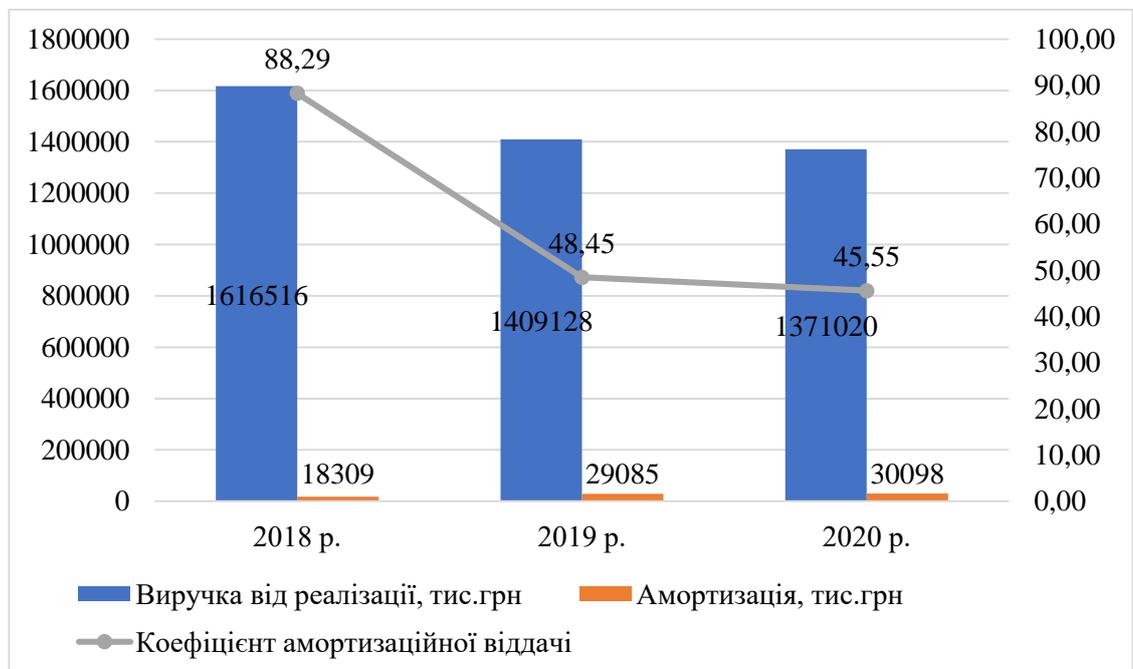

Рис.2.9. Динаміка амортизаційної віддачі ТОВ «Пирятинський сирзавод» в 2018-2020 рр.

Наведена на рис.2.9 тенденція свідчить про скорочення рівня використання основних засобів, що є негативною тенденцією для діяльності досліджуваного підприємства.

Проаналізуємо джерела, за рахунок яких відбулося відтворення необоротних активів на підприємстві, дані наведемо в табл. 2.7.

Таблиця 2.7

Аналіз джерел відтворення необоротних активів ТОВ «Пирятинський сирзавод» в 2018-2020 рр., тис. грн

Показник	2018 р.	2019 р.	2020 р.	Абсолютне відхилення 2020/2018	Темп зміни, %
Необоротні активи на початок року	77091	74049	106863	29772	38,62
Зареєстрований капітал	13350	13350	13350	0	0,00
Короткострокові кредити банків	25000	28500	37835	12835	51,34
Чистий дохід від реалізації продукції	1616516	1409128	1371020	-245496	-15,19
Чистий фінансовий результат	-16006	-62085	37602	53608	-334,92

Отже, виявлено, що відтворення відбулося за рахунок запозичених коштів, а саме: короткострокових кредитів банків. Тобто, необоротні активи використовувались неефективно, тому протягом досліджуваного періоду ТОВ «Пирятинський сирзавод» має чистий фінансовий результат у вигляді збитку.

Підсумовуючи проведені дослідження, можемо зробити висновок, що підприємство потребує збільшення обсягів реалізації, розширення ринків збуту продукції, про те через застаріле обладнання, високий рівень зносу та відповідно низький рівень придатності воно не може задовольнити попит та покращити свій фінансовий стан.

2.3. Аналіз ліквідності та платоспроможності ТОВ «Пирятинський сирзавод»

Аналіз показників ліквідності та платоспроможності дає змогу визначити здатність підприємств відповідати за своїми зобов'язаннями. Ліквідним вважається підприємство, що має у наявності такий обсяг оборотних коштів, що дозволяє погасити короткострокові зобов'язання. Платоспроможність характеризується здатністю підприємства своєчасно і повністю розрахуватися за своїми довгостроковими зобов'язаннями.

Підприємство вважається ліквідним та платоспроможним, у разі якщо його поточні активи перевищують короткострокові зобов'язання.

Порівняння балансів ліквідності за кілька періодів надає інформацію про тенденції зміни фінансового стану підприємства. Згрупований баланс для оцінювання його ліквідності, представлений у табл. 2.8.

За даними табл. 2.8 у базовому 2018 році нестача високоліквідних оборотних активів для покриття найбільш термінових зобов'язань становить 247296 тис. грн, а в звітному 2020 році можемо констатувати вже зменшення цієї нестачі до 107254 тис. грн (рис.2.10). Це свідчить про низький рівень платоспроможності підприємства на найближчий період часу.

За середньо- та низьколіквідними оборотними активами спостерігається надлишок платіжних засобів: за дебіторською заборгованістю та готовою продукцією він зменшився з 173953 до 68977 тис. грн, і за виробничими запасами та незавершеним виробництвом – також зменшився з 141019 до 57494 тис. грн. За важколіквідними, необоротними активами, спостерігається нестача платіжних засобів у 2018 році (67676 тис. грн), а от у 2019 році вже можемо констатувати надлишок у сумі 22186 тис. грн., хоча вже в звітному 2020 році знову бачимо, що з'явилася нестача в сумі 19217 тис. грн. при цьому нестача коштів за однією групою активів може компенсувати їх надлишок в іншій групі лише за вартістю, оскільки в реальній платіжній ситуації менш ліквідні активи не можуть замінити більш ліквідні.

Таблиця 2.8

Баланс ліквідності ТОВ «Пирятинський сирзавод» у 2018-2020 роках

Актив	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Пасив	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Платіжний надлишок		
								2018	2019	2020
А1 Грошові кошти	113503	21210	89403	П1 поточні зобов'язання Кредит. заборг. за товари, роботи	360799	291057	196657	247296	269847	107254
А2 Дебіторська заборгованість, готова продукція	202453	206632	163097	П2 Короткострокові кредити банку	28500	38698	94120	-173953	-167934	-68977
А3 Виробничі запаси, незавершене виробництво	169731	145049	146823	П3 Довгострокові зобов'язання	28712	65322	89329	-141019	-79727	-57494
А4 Необоротні активи	79049	106863	103041	П4 Власний капітал	146725	84677	122258	67676	-22186	19217
Баланс	564736	479754	502364	Баланс	564736	479754	502364	0	0	0

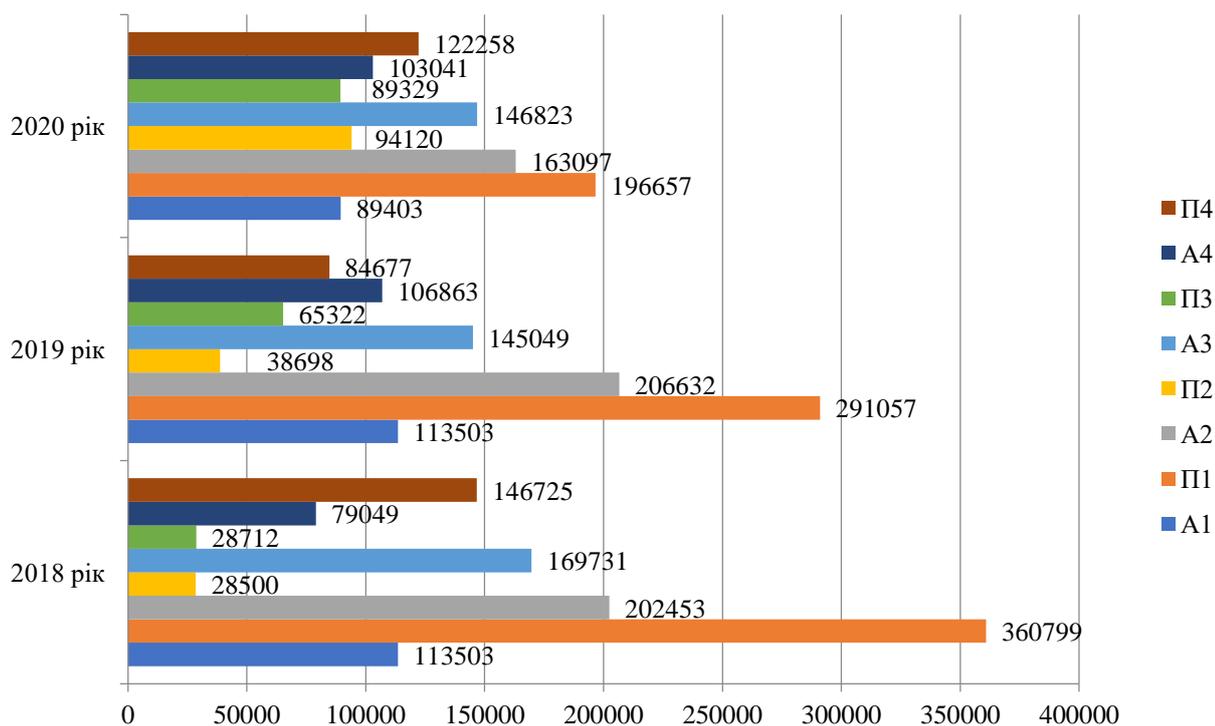

Рис. 2.10. Ліквідність балансу ТОВ «Пирятинський сирзавод»

Основна ознака ліквідності – формальне перевищення (у вартісній оцінці) оборотних активів над короткостроковими пасивами. Чим більше перевищення, тим сприятливіше є фінансовий стан підприємства з позиції ліквідності [24].

Для визначення ліквідності балансу досліджуваного підприємства, представимо розраховані показники в такому ж співвідношенні.

2018 рік	2019 рік	2020 рік
$\left\{ \begin{array}{l} A1 < P1 \\ A2 > P2 \\ A3 > P3 \\ A4 < P4 \end{array} \right\}$	$\left\{ \begin{array}{l} A1 < P1 \\ A2 > P2 \\ A3 > P3 \\ A4 > P4 \end{array} \right\}$	$\left\{ \begin{array}{l} A1 < P1 \\ A2 > P2 \\ A3 > P3 \\ A4 < P4 \end{array} \right\}$

Таким чином, за досліджуваний період баланс підприємства ТОВ «Пирятинський сирзавод» не був абсолютно ліквідним у зв'язку з нестачею високоліквідних оборотних активів та важколіквідних необоротних активів.

Кожна частина оборотного капіталу підприємства, має власну ліквідність, тобто здатність перетворюватися за визначений термін у грошову форму, при відношенні до суми короткострокових зобов'язань показує, яку частку короткострокових зобов'язань підприємство «покриє». Тому доцільним є розрахування наступних показників, представлених у таблиці 2.9.

Таблиця 2.9

Коефіцієнти ліквідності ТОВ «Пирятинський сирзавод» за 2018-2020 рр.

Показник	2018	2019	2020	Темп зростання, %	
				2019/2018	2020/2019
Власний оборотний капітал	96388	43136	108546	44,75	251,64
Загальний коефіцієнт ліквідності (покриття)	1,25	1,13	1,37	90,64	121,44
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,81	0,69	0,87	85,13	125,68
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,29	0,06	0,31	22,06	478,02
Коефіцієнт ліквідності товарно-матеріальних цінностей	0,44	0,44	0,50	100,89	114,79
Коефіцієнт ліквідності дебіторської заборгованості	0,52	0,63	0,56	120,49	89,51

За даними табл. 2.9 станом на кінець 2018 року коефіцієнт абсолютної ліквідності відповідав нормативному значенню і становив 0,29, а в 2019 році відбулося його значне зниження до 0,06. Отже підприємство майже втратило можливість погашення поточних зобов'язань за рахунок високоліквідних активів. У 2020 році знову спостерігаємо зростання коефіцієнта абсолютної ліквідності до 0,31 це свідчить про те, що підприємство все ж таки змогло відновити можливість погашення своїх зобов'язань високоліквідними активами (рис. 2.7).

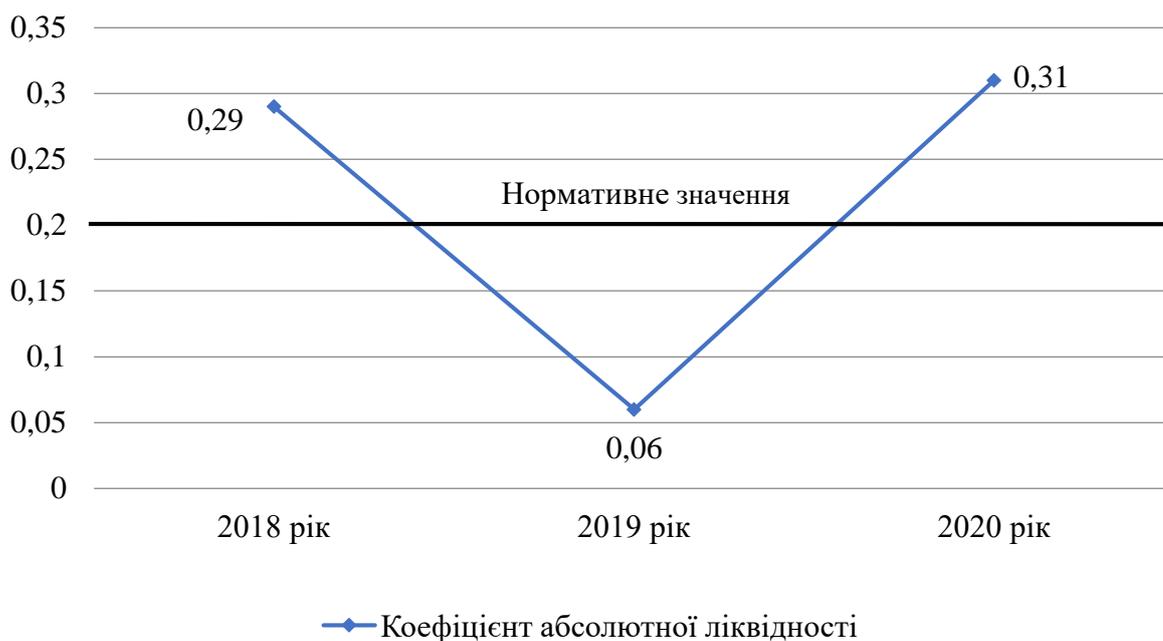

Рис. 2.11. Динаміка коефіцієнта абсолютної ліквідності

Фактичні значення коефіцієнта швидкої ліквідності в 2018 році дещо перевищує нормативне значення і становить 0,81, а це показує яку частину (81 %) поточних зобов'язань підприємство може погасити, використавши поряд з високоліквідними активами середньо ліквідні активи. При цьому в 2019 році ми спостерігаємо зменшення коефіцієнта швидкої ліквідності на 14,8 % до 0,69, що дещо менше нормативного значення ($\geq 0,7$). А от у 2020 році знову відбулося зростання даного коефіцієнта на 25,6 % і він становить 0,87. Проте зростання цього коефіцієнта може бути пов'язане із збільшенням простроченої дебіторської заборгованості, що є свідченням серйозних фінансових проблем підприємства.

Фактичне значення коефіцієнта загальної ліквідності за досліджуваний період збільшилося на 0,12, що не суттєво перевищує нормативне значення ($\geq 1,0$), і вказує на достатній рівень майнової платоспроможності підприємства. Так, станом на кінець 2018 року він становив 1,25, а на кінець 2020 року – 1,37.

Значення коефіцієнтів ліквідності товарно-матеріальних цінностей та ліквідності дебіторської заборгованості також мають тенденцію до незначного зростання відповідно 0,1 та 0,01.

Коефіцієнт ліквідності дебіторської заборгованості показує, якою мірою очікуванні надходження від дебіторів будуть використані для погашення короткострокових зобов'язань. Найкраще вони погашаються у 2019 році за рахунок очікуваних надходжень від дебіторів і становить 0,63, дещо гіршим цей показник є у 2018 році – 0,52 та у 2008 році – 0,56.

Отже, ТОВ «Пирятинський сирзавод» має можливість здійснювати оплату своїх зобов'язань за всіма рівнями платоспроможності.

Проведемо в табл.2.10 коефіцієнтний аналіз та оцінку платоспроможності підприємства.

Таблиця 2.10

Аналіз та оцінка платоспроможності ТОВ «Пирятинський сирзавод» за 2018-2020 роки

Показник	2018	2019	2020	Темп зростання, %	
				2019/2018	2020/2019
Коефіцієнт забезпечення власними оборотними засобами, грн/грн	0,20	0,12	0,27	58,29	234,98
Коефіцієнт загальної платоспроможності, грн/грн	1,35	1,21	1,32	89,88	108,84
Коефіцієнт фінансового лівериджу, грн/грн	0,20	0,77	0,73	394,22	94,72
Коефіцієнт відновлення (втрати) платоспроможності, грн/грн	0,56	0,55	0,72	98,62	130,16
Частка кредиторської заборгованості у власному капіталі й дебіторської заборгованості, грн/грн	1,01	0,96	0,66	95,12	68,42
Коефіцієнт співвідношення чистих оборотних активів із чистими активами, грн/грн	0,46	-0,26	0,16	-56,80	-59,99

На основі розрахованих у таблиці показників платоспроможності ТОВ «Пирятинський сирзавод» за 2018-2020 роки, можна зробити наступні висновки.

Аналізуючи коефіцієнт забезпечення власними оборотними засобами, спостерігаємо таку тенденцію: незначне зменшення з 0,20 до 0,12 грн/грн

протягом 2018-2019 років та стрімке зростання на 0,15 (у 2020 році – 0,27 грн/грн). При нормативному значенні 0,1 і вище, можна стверджувати, що протягом всього періоду підприємство здатне профінансувати всі свої оборотні активи за рахунок власного капіталу.

Розрахувавши коефіцієнт загальної платоспроможності можна говорити про те, що у 2018 році підприємство наявними активами здатне покрити 1,35 своїх зобов'язань, у 2019 році це значення дещо менше і становить 1,21 частину зобов'язань.

Важливим показником, який характеризує фінансову стійкість підприємства є коефіцієнт фінансового лівериджу. Таке стрімке збільшення значень з 0,20 до 0,77 та 0,73 грн/грн відповідно протягом досліджуваного періоду свідчить про зростання фінансового ризику, тобто з'являється можливість втрати платоспроможності, а також про посилення фінансової залежності підприємства від зовнішніх інвесторів.

Далі щодо коефіцієнта відновлення (втрати) платоспроможності у 2018 та 2019 роках становив майже однаково – 0,56 та 0,55 грн/грн, а вже у 2020 році, значення даного коефіцієнта дещо зросло до 0,72 грн/грн. Оскільки ці показники менше одиниці, то це свідчить про неможливість підприємства найближчим часом виконувати свої зобов'язання перед кредиторами, а також, скоріш за все, воно не зуміє відновити свою платоспроможності.

За період 2018-2020 років частка кредиторської заборгованості у власному капіталі та дебіторської заборгованості набуває тенденції до зменшення, з 1,01 до 0,66 грн/грн, що є позитивним у діяльності підприємства. Це говорить про те, що власний капітал у більшій частині формується за рахунок власних коштів, а не запозичених.

Таким чином, за досліджуваний період баланс підприємства ТОВ «Пирятинський сирзавод» не був абсолютно ліквідним у зв'язку з нестачею високоліквідних оборотних активів та важколіквідних необоротних активів. Наслідками низького рівня ліквідності є нездатність підприємства сплатити свої поточні зобов'язання, що веде, в свою чергу до обов'язкового продажу

довгострокових фінансових вкладень та активів і, в найгіршому випадку - до зниження дохідності, до банкрутства.

Узагальнюючи дослідження необоротних активів ТОВ «Пирятинський сирзавод» за 2018-2020 роки, можна зробити ряд висновків:

Загалом можна зробити висновки про негативні в цілому зміни у капіталі підприємства, про що свідчить зменшення величини і частки власного капіталу, та зростання довгострокових і поточних зобов'язань. Проте загальна величина капіталу зменшилась, і, як наслідок, зменшились можливості підприємства до фінансування господарської діяльності, що є негативним моментом і потребує від керівництва коригуючих дій на наступний період.

Виявлено, що відтворення відбулося за рахунок запозичених коштів, а саме: короткострокових кредитів банків. Тобто, необоротні активи використовувались неефективно, тому протягом досліджуваного періоду ТОВ «Пирятинський сирзавод» має чистий фінансовий результат у вигляді збитку.

За досліджуваний період баланс підприємства ТОВ «Пирятинський сирзавод» не був абсолютно ліквідним у зв'язку з нестачею високоліквідних оборотних активів та важколіквідних необоротних активів. Наслідками низького рівня ліквідності є нездатність підприємства сплатити свої поточні зобов'язання, що веде, в свою чергу до обов'язкового продажу довгострокових фінансових вкладень та активів і, в найгіршому випадку - до зниження дохідності, до банкрутства.

Підводячи підсумок можна сказати, що проведений аналіз активів та пасивів ТОВ «Пирятинський сирзавод» за 2018-2020 роки засвідчив про наявність як позитивних, так і негативних ознак і тенденцій у майновому стані підприємства. Вартість майна досліджуваного підприємства збільшилася, тобто відбувається нарощування майнового потенціалу підприємства при цьому необоротні активи зменшилися, а оборотні активи зросли, серед оборотних активів суттєво скоротилася поточна дебіторська заборгованість.

Загалом можна зробити висновки про негативні в цілому зміни у капіталі підприємства, про що свідчить зменшення величини і частки власного капіталу, та зростання довгострокових і поточних зобов'язань. Проте загальна величина капіталу зменшилась, і, як наслідок, зменшились можливості підприємства до фінансування господарської діяльності, що є негативним моментом і потребує від керівництва коригуючих дій на наступний період.

За досліджуваний період баланс підприємства ТОВ «Пирятинський сирзавод» не був абсолютно ліквідним у зв'язку з нестачею високоліквідних оборотних активів та важколіквідних необоротних активів. Наслідками низького рівня ліквідності є нездатність підприємства сплатити свої поточні зобов'язання, що веде, в свою чергу до обов'язкового продажу довгострокових фінансових вкладень та активів і, в найгіршому випадку - до зниження доходності, до банкрутства.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ ТОВ «ПИРЯТИНСЬКИЙ СИРЗАВОД»

3.1. Оцінка впливу необоротних активів на ефективність діяльності ТОВ «Пирятинський сирзавод»

На сучасному рівні розвитку ринкових відносин метою будь-якого підприємства є необхідність забезпечення економічного зростання. Підприємства можуть цього досягти через пошук та виконання тих заходів, які спрямовані на підвищення ефективності процесу управління фінансовим станом підприємства. Одним із таких заходів залишається удосконалення системи аналізу та оцінки ефективності організаційної структури.

З метою оцінки фінансового стану діяльності підприємства використовується факторний аналіз. Актуальність факторного аналізу визначається необхідністю вчасно реагувати на зміни, що відбуваються у процесі функціонування підприємства в умовах нестабільного ринкового середовища

Практична реалізація проведення факторного аналізу передбачає, в першу чергу, визначення типу факторної моделі. В практиці виділяють детермінований та стохастичний типи, однак для оцінки фінансового стану підприємства, як правило, використовують детермінований, оскільки для нього є характерним функціональний зв'язок факторів з досліджуваним (результативним) показником, а для стохастичного притаманний неповний, ймовірний (кореляційний). Якщо при функціональному зв'язку із зміною аргументу завжди відбувається зміна функції, то при кореляційному зв'язку зміна аргументу може дати декілька значень приросту функції в залежності від сполучення інших факторів, які визначають даний показник.

В попередньому розділі роботи було виявлено неефективність управління необоротними активами ТОВ «Пирятинський сирзавод». Для оцінки впливу

необоротних активів на ефективність діяльності досліджуваного підприємства, проведемо факторний аналіз рентабельності необоротних активів за

Відобразимо на рис.3.1 основні етапи проведення факторного аналізу.

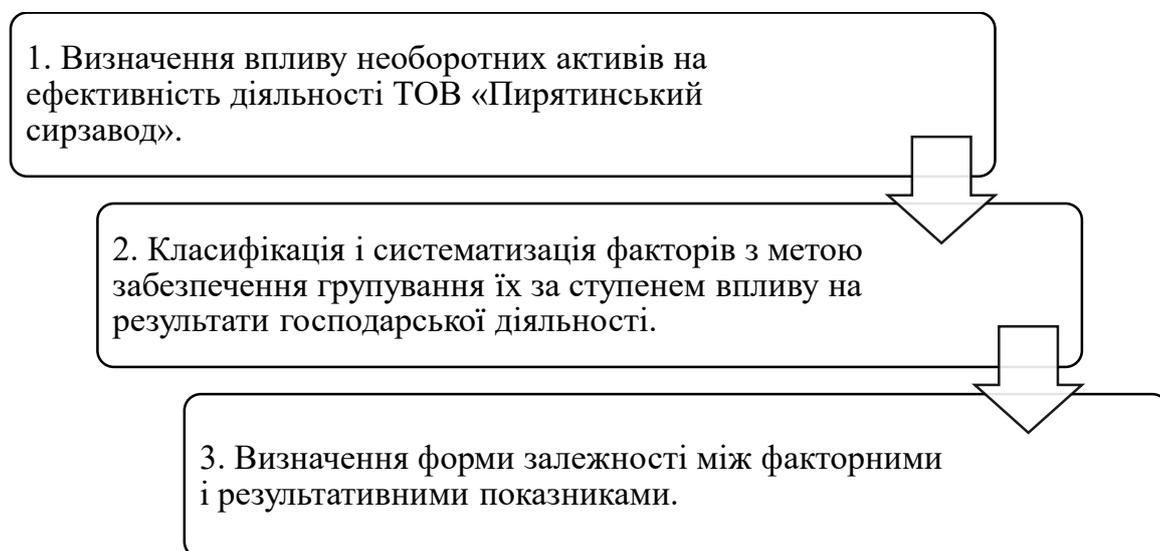

Рис.3.1. Етапи проведення факторного аналізу впливу необоротних активів на діяльність ТОВ «Пирятинський сирзавод»

Важливість такого показника, як рентабельність та амортизаційна віддача у діяльності підприємства, неможливо переоцінити, оскільки вони є показниками ефективності діяльності організації, оскільки головною метою будь-якої компанії є збільшення прибутку в порівнянні з витратами виробництва. Простіше кажучи, прибутковість — це показник того, який відсоток або частину доходу компанії від її комерційної діяльності надходить від «чистого прибутку». Цей показник - чистий прибуток - краще за інші цифри говорить власнику компанії, наскільки ефективна ця бізнес-діяльність. Також одним із якісних показників використання основних фондів є коефіцієнт амортизаційної віддачі.

Ефективність впливу необоротних активів на діяльність ТОВ «Пирятинський сирзавод» також можна оцінити за таким показником, як швидкість досягнення цілей, але саме рентабельність продажів наочно показує ефективність «перетворення» всіх витрат компанії в її доходи та прибутки.

Отже, згрупуємо в табл.3.1 вихідні дані для проведення аналізу.

Таблиця 3.1

Вихідні дані

Показник	Попередній	Звітний	Абсолютне відхилення	Відхилення,%
	0	(-1)		
Необоротні активи, тис. грн (НА)	106836	103041	-3795	96,45%
Основні засоби, тис. грн (ОЗ)	102533	99195	-3338	96,74%
Виручка від реалізації, тис.грн (ВР)	1409128	1371020	-38108	97,30%
Загальний обсяг випуску продукції, тис.грн (Озаг)	1786542	1409876	-376666	78,92%
Амортизація, тис. грн (А)	29085	30098	1013	103,48%
Чистий прибуток, тис. грн (ЧП)	-62085	37602	99687	-60,57%
Вна, тис. грн/грн	13,74	13,82	0,08	100,57%
Рпродаж, %	0,00	0,03	0,03	0,00%
Крп	0,79	0,97	0,18	123,29%
Рна, %	0,00	0,37	0,37	0,00%
Кам.в	48,45	45,55	-2,90	94,01%

Факторна модель 1(3.1):

$$\text{Кам} = \frac{\text{ВР}}{\text{А}}, \quad (3.1)$$

де Q – обсяг виробленої продукції, робіт, послуг (товарообороту), тис.грн.;

ЧР – середньооблікова чисельність працівників, осіб;

ПП_{річ} – середньорічна продуктивність праці одного працівника, тис.грн./особу.

Для розрахунку використовується метод скоригованого показника.

Методика проведення факторного аналізу:

1. Розрахунок скоригованого показника (3.2):

$$\text{Кам}^{\text{СК}} = \text{ВР}_1 / \text{А}_0, \quad (3.2)$$

де ВР₁ – виручка від реалізації звітного року;

А₀ – амортизація попереднього року.

$$\text{Кам}^{\text{СК}} = 1371020/29085 = 47,13$$

2. Розрахунок впливу факторів:

- визначення впливу зміни виручки від реалізації на зміну обсягу коефіцієнта амортизаційної віддачі (3.3):

$$\Delta\text{Кам.вр} = \text{Кам}^{\text{СК}} - \text{Кам}_0, \quad (3.3)$$

де Кам_0 – коефіцієнт амортизаційної віддачі попереднього року.

$$\Delta\text{Кам.вр} = 47,13 - 48,45 = -1,32$$

- визначення впливу зміни амортизації на зміну обсягу коефіцієнта амортизаційної віддачі (3.4):

$$\Delta\text{Кам.а} = \text{Кам}_1 - \text{Кам}^{\text{СК}}, \quad (3.4)$$

де Кам_1 – коефіцієнт амортизаційної віддачі звітнього року.

$$\Delta\text{Кам}_a = 45,55 - 47,13 = -1,58$$

3. Перевірка розрахунків:

$$\pm \Delta\text{Кам} = \pm \Delta\text{Кам.вр} \pm \Delta\text{Кам.а}$$

$$\pm \Delta\text{Кам} = \text{Кам}_1 - \text{Кам}_0 .$$

$$\pm \Delta\text{Кам} = -1,32 - 1,58 = -2,9$$

$$\pm \Delta\text{Кам} = 45,55 - 48,45 = -2,9$$

Факторна модель 2 (3.5):

$$R_{\text{НА}} = V_{\text{НА}} \times K_{\text{РП}} \times R_{\text{продаж}}, \quad (3.5)$$

Де $R_{\text{НА}}$ – рентабельність необоротних активів;

$V_{\text{НА}}$ – віддача необоротних активів;

$K_{рп}$ – коефіцієнт перевищення доходу від реалізації продукції над загальним випуском продукції;

$R_{продаж}$ – рентабельність продажів, яка визначається діленням чистого прибутку на чистий дохід від реалізованої продукції.

Для розрахунку використовується метод абсолютних різниць.

Методика проведення факторного аналізу:

1. Розрахунок впливу факторів:

- визначення впливу зміни віддачі необоротних активів на зміну рентабельності необоротних активів (3.6):

$$\Delta R_{на} = (V_{на1} - V_{на0}) \times K_{рп0} \times R_{продаж.0} \quad (3.6)$$

де $V_{на1}$ – віддача необоротних активів звітного року;

$V_{на0}$ – віддача необоротних активів попереднього року;

$K_{рп0}$ – коефіцієнт перевищення доходу від реалізації продукції над загальним випуском продукції попередній рік;

$R_{продаж.0}$ – рентабельність продажів за попередній рік.

$$\Delta R_{на} = (13,82 - 13,74) \times 0 \times 0,79 = 0 \text{ тис.грн}$$

- визначення впливу коефіцієнт перевищення доходу від реалізації продукції над загальним випуском продукції (3.7):

$$\Delta R_{Крп} = V_{на1} \times (K_{рп1} - K_{рп0}) \times R_{продаж.0} \quad (3.7)$$

де $V_{на1}$ – віддача необоротних активів звітного року;

$K_{рп1}$ – коефіцієнт перевищення доходу від реалізації продукції над загальним випуском продукції звітний рік;

$K_{рп0}$ – коефіцієнт перевищення доходу від реалізації продукції над загальним випуском продукції попередній рік;

$R_{продаж.0}$ – рентабельність продажів за попередній рік.

$$\Delta R_{\text{прод}} = 13,82 * (0,97 - 0,79) * 0,00 = 0$$

- визначення впливу зміни рентабельності продажів (3.8):

$$\Delta Q_{R_{\text{прод}}} = V_{\text{на}_1} \times K_{\text{рп}_1} \times (R_{\text{продаж.1}} - R_{\text{продаж.0}}) \quad (3.8)$$

де $V_{\text{на}_1}$ – віддача необоротних активів звітного року;

$K_{\text{рп}_1}$ – коефіцієнт перевищення доходу від реалізації продукції над загальним випуском продукції звітний рік;

$R_{\text{продаж.1}}$ – рентабельність продажів за звітний рік.

$R_{\text{продаж.0}}$ – рентабельність продажів за попередній рік.

$$\Delta R_{K_{\text{рп}}} = 13,82 * 0,79 * (0,03 - 0) = 0,328$$

2. Перевірка розрахунків:

$$\pm \Delta R = \pm \Delta R_{\text{на}} \pm \Delta R_{K_{\text{рп}}} \pm \Delta R_{\text{прод.}}$$

$$\pm \Delta R = R_1 - R_0.$$

де R_0 – рентабельність необоротних активів за попередній рік;

R_1 – рентабельність необоротних активів звітного року.

$$\pm \Delta Q = 0 + 0 + 0,328 = 0,328$$

$$\pm \Delta R = 0,37 - 0 = 0,37 \text{ тис. грн}$$

Розрахунок можна вважати вірним.

Для узагальнення впливу факторів складемо табл.3.2.

Таблиця 3.2

Узагальнення впливу факторів на зміну рентабельності необоротних активів ТОВ «Пирятинський сирзавод»

Фактори		Сума впливу	
1.	Зміна виручки від реалізації	$\pm \Delta K_{ам.вр}$	-1,32
2.	Зміна рівня амортизації	$\pm \Delta K_{ам.а}$	-1,58
Усього		$\pm \Delta K_{ам} = K_{ам1} - K_{ам0}$	-2,9
1.	Зміна віддачі необоротних активів	$\pm \Delta R_{на}$	0
2.	Зміна коефіцієнту перевищення доходу від реалізації продукції над загальним випуском продукції	$\pm \Delta R_{крп}$	0
3.	Зміна рентабельності продажів	$\pm \Delta R_{прод}$	0,328
Усього		$\pm \Delta R = R_1 - R_0$	0,37

Отже, зменшення на виручки від реалізації 2,7% призводить до скорочення ефективності використання основних засобів на 1,32, тоді як зменшення амортизаційних відрахувань – на 1,58.

Позитивно на збільшення рентабельності необоротних активів вплинуло збільшення рентабельності продажів на +0,328%. Отже, для покращення стану необоротних активів та підвищення їхнього рівня, підприємству необхідно збільшити рентабельність продажів.

Згідно проведеного аналізу, сьогодні справді важливим завданням для ТОВ «Пирятинський сирзавод» є зрозуміти, чому коефіцієнт амортизаційної віддачі та показник рентабельності підприємства залишається на низькому рівні, чому його витрати високі, а реальні доходи залишаються на постійно низькому рівні. Досліджувані коефіцієнти можуть знижуватися з різних причин, на них впливають різні внутрішні та зовнішні фактори. Це, наприклад, збільшення собівартості продукції або зниження попиту на товар.

Якщо показник рентабельності продажів протягом тривалого часу неухильно падає, то це свідчить лише про те, що конкурентоспроможність ТОВ «Пирятинський сирзавод» знижується, а якщо підприємець не реагує на це, то є велика ймовірність загрози банкрутства.

На розмір рентабельності продажів впливають різні фактори, і найважливіше в цьому плані – визначити причини зниження цього показника. Це може бути, наприклад, зменшення товарообігу або збільшення адміністративних витрат підприємства. У будь-якому випадку важливо визначити найважливіші статті витрат ТОВ «Пирятинський сирзавод», а потім подумати, як спробувати їх комплексно зменшити.

1. Підвищення цін. Даний метод підвищення рентабельності продажів компанії найпростіший. Підвищуючи ціни, ТОВ «Пирятинський сирзавод» автоматично отримуємо більше прибутку. Але підвищувати ціни необхідно максимально поступово і акуратно. У період кризи для країни кожен споживач дійсно «чутливий» до зміни ціни на потрібний йому товар, а це означає, що існує великий ризик, що при найменшому зростанні ціни на товар компанії він буде просто поступатися, віддаючи перевагу іншій компанії з дешевшими цінами.

2. Зменшення витрат і витрат підприємства. Як відомо, собівартість - це будь-які витрати, пов'язані з реалізацією товару. Сюди входять витрати на зберігання, пакування та пакування товару, транспортування його від місця оптової закупівлі до місця продажу, а також оплата праці працівників компанії, витрати на маркетинг, рекламу тощо – тобто всі витрати, понесені компанією для продажу продукції. Наприклад, ТОВ «Пирятинський сирзавод» може зменшити кількість співробітників компанії, оптимізувавши їх діяльність або перерозподіливши їх серед інших співробітників. Після цього витрати на оплату праці зменшуються. Здається, що всі витрати на підприємстві максимально виправдані, а скоротити їх буде досить складно. Це дійсно так, але варто пам'ятати, що зниження витрат і витрат – найефективніший спосіб підвищити рентабельність продажів з мінімальними ризиками.

3. Збільшення частки найбільш продаваних товарів. Це також хороший спосіб підвищити рентабельність продажів компанії. Для цього необхідно проаналізувати продажі товарів і визначити найбільш «мандрівні» товари з усього асортименту, товари, які користуються попитом на ринку. Ними є сенс замінити «мляві» товари або збільшити частку недорогих товарів у загальному

асортименті. За рахунок збільшення «частки» гарячих товарів в іншому асортименті можливе значне збільшення продажів.

4. Просування, реклама, маркетинг. Після того, як з'ясувалося, що причиною падіння рентабельності продажів є падіння товарообігу, ТОВ «Пирятинський сирзавод» слід приділяти більше уваги маркетингу та рекламі у своїй роботі. Сьогодні існує достатньо різноманітних способів безкоштовно або за низькою ціною рекламувати товари, і кожен бізнесмен зможе вибрати найбільш підходящий. Також це може бути запровадження бонусної програми, знижок для клієнтів – все це збільшить загальний бонус за покупку та залучить все більше нових клієнтів.

6. Мотивація співробітників. Кожен підприємець, який зацікавлений у підвищенні рентабельності продажів, повинен намагатися мотивувати своїх співробітників продавати більше, щоб загальна кількість позицій у кожному чеку покупця збільшувалася, щоб співробітники намагалися скорегувати план продажів на місяць таким чином, щоб виконано, наскільки це можливо. Не виключені і бонуси за виконання плану – все це мотивує співробітників компанії активніше продавати і приносити додатковий прибуток компанії. Намагайтеся змусити співробітників продавати найбільш прибуткові та високорентабельні продукти.

7. Робота над сервісом. Такий спосіб підвищення рентабельності продажів не коштує підприємцю жодних фінансових витрат, але залежність від підвищення якості обслуговування та збільшення прибутку підприємства є давно встановленим фактом. Це стосується і якості обслуговування споживачів торговою компанією та збільшення вартості реалізованої продукції. Рівень обслуговування можна покращити кількома способами. Це, наприклад, організація безкоштовної доставки, можливість попереднього замовлення товару, клієнтоорієнтований підхід та інші акції. Все це дозволить досягти так званого «дорогого» продажу.

Як бачимо, існують різні способи підвищення рентабельності продажів які можна реалізувати в діяльності ТОВ «Пирятинський сирзавод» і можна

спробувати використовувати лише деякі з них або кілька одночасно для збільшення прибутку підприємства.

Таким чином, виявлено проблему низького рівня рентабельності продажів, що впливає на рентабельність необоротних активів і як наслідок – на загальну ефективність діяльності ТОВ «Пирятинський сирзавод». Також виявлено низький рівень коефіцієнту амортизаційної віддачі, що впливає на ефективність використання основних засобів. Обґрунтуємо в наступному підрозділі роботи напрями підвищення ефективності використання необоротних активів.

3.2. Шляхи підвищення ефективності використання необоротних активів підприємства ТОВ «Пирятинський сирзавод»

Оскільки було виявлено, що ТОВ «Пирятинський сирзавод» знаходиться в кризовій стадії, пропонуємо реалізувати інвестиційний проект, який збільшить обсяг необоротних активів та підвищить ефективність управління ними. Проте, оскільки підприємство у 2018-2019 р. працювало збитково, і тільки у 2020 р. вийшло на прибуток, рекомендуємо реалізовувати даний проект після подолання кризи, починаючи з 2023 р.

Від так, підприємство потребує наступні зміни:

- підвищення рентабельності продажів;
- зміцнення позиції власника, підвищення його добробуту в результаті розвитку бізнесу;
- підвищення рівня капіталізації;
- зниження рівня інвестиційних і фінансових ризиків діяльності підприємства;
- забезпечення максимально ефективного використання необоротних активів;
- фінансова стабілізація стану підприємства та уникнення загрози банкрутства.

Для досягнення поставлених цілей, рекомендуємо використати продуктово-асортиментну диверсифікацію, під якою розуміють розширення на підприємстві асортименту продукції, яка виробляється за єдиною базовою технологією, одними і тими ж засобами виробництва, також тим самим складом працівників, для яких не вимагалися при здійсненні такого розширення набуття нових професійних навичок чи кардинального підвищення кваліфікації.

Диверсифікація може забезпечити підприємству ТОВ «Пирятинський сирзавод» ряд конкурентних переваг. Вона є важливим засобом управління фінансовими ризиками. Диверсифіковане підприємство має змогу компенсувати спад збуту на ринку одних товарів його зростанням на інших. Тому такі підприємства відзначаються вищою фінансовою стійкістю, особливо в умовах мінливого зовнішнього середовища, інфляції, неплатежів, низької платоспроможності населення та ін.

Диверсифікація дає змогу підприємству повніше використовувати свої матеріальні ресурси, землю та робочу силу. Це сприяє пом'якшенню сезонності виробництва, підвищенню зайнятості працівників, отриманню додаткового доходу. Диверсифікація дозволяє отримувати синергійний ефект і тим самим, за однакових інших умов, підвищувати ефективність виробництва.

Отже, диверсифікація стабілізує діяльність ТОВ «Пирятинський сирзавод», зробить підприємство менш вразливим до кризових явищ. Завдяки цьому воно стане більш стійким та конкурентоспроможним, ніж вузькоспеціалізовані. Матиме можливість переливати капітал у найприбутковіші галузі.

Ціль проекту – розробка ґрунтового бізнес-плану по диверсифікації переробки молока та виробництва сиру на базі ТОВ «Пирятинський сирзавод» з подальшою реалізацією на території Полтавської області та за її межами.

Диверсифікація виробництва відбудеться в напрямку збільшення асортименту, а саме:

- виготовлення вершків жирністю: 10%, 15%, 20%;
- виготовлення плавленого сиру «Янтарний», «З грибами», з «Шинкою»;

- виготовлення сирків «Вершковий», «Полтавський»;
- сиркова маса з наповнювачами 9%: курага, ваніль та родзинки;
- згущене молоко.

У цей час укладені договори з місцевими магазинами на реалізацію продукції. З часом буде створено систему дистрибуції товару через торговельні мережі магазинів «Рідне село», «Делві» та «Молоко».

Проект передбачає заволодіння ринку Полтавської області та прилеглої до неї областей, при цьому планується залучати до збут продукції ТОВ «Пирятинський сирзавод» як дрібні та оптові підприємства, що реалізують продукцію в Полтавській області; підприємства та організації, що спеціалізуються на виробництві інших продуктів харчування на основі молока, а також кафе та ресторани. Основним видом дистрибуції буде власний інтернет-магазин.

Основні види ризику:

- технологічний, у разі поломки обладнання є ризик виробничого простою;
- фінансовий, у разі зміни вартості грошей у часі, необхідно переглядати кошторис виготовлення продукції;
- комерційний, у разі недосягання запланованих обсягів реалізації;
- інвестиційний ризик полягає у нездійсненні запланованих цілей інвестування (прибуток або соціальний ефект) і отримання грошових збитків;
- маркетинговий ризик - прорахунки в оцінці ринкових умов під час дії проекту: ринок збуту та постачання сировини і матеріалів, організація реклами та збутової мережі, обсяг ринку, час виходу на ринок, цінова політика, низька якість продукції.

Для того, щоб вийти на ринок із новою продукцією, проаналізуємо вплив зовнішніх та внутрішніх чинників на ТОВ «Пирятинський сирзавод»,ю результати відобразимо за допомогою SWOT-аналіз, табл. 3.3.

Таблиця 3.3

SWOT-аналіз ТОВ «Пирятинський сирзавод»

	Зовнішнє середовище	
	Можливості	Загрози
Внутрішнє середовище	<ol style="list-style-type: none"> 1. Розширення географії діяльності. 2. Розширення товарного асортименту експорту. 3. Впровадження інновацій у виробничу та управлінську діяльності 4. Використання можливостей інформаційного забезпечення споживачів та бізнес-партнерів 5. Організація рекламної кампанії. 6. Збільшення частки ринку молочної продукції України. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Нестабільність економічного середовища. 2. Посилення позицій конкурентів. 3. Загроза банкрутства. 4. Зміна законодавства щодо молочної галузі (зокрема, податкового). 5. Спалах епідемій серед худоби.
<p>Сильні сторони</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поставка сировини екологічно чистих районів України. 2. Збільшення асортименту продукції. 3. Доволі високий рівень якості продукції. 4. Виробництво безпечної для здоров'я продукції. 5. Ефективна політика підприємства в області якості продукції. 6. Збільшення ринку збуту 7. Використання прогресивних технологій виробництва 	<p>Потребує стратегій підтримки та розвитку сильних сторін підприємства в напрямку реалізації шансів зовнішнього оточення;</p>	<p>Передбачення стратегій використання сильних сторін підприємства з метою пом'якшення (усунення) загроз;</p>
<p>Слабкі сторони</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Невеликий досвід роботи в молочної галузі. 2. Слабка інформаційна забезпеченість підприємства, відсутність офіційного сайту. 3. Незначна частка ринку молочної продукції України. 4. Слабка організація маркетингової діяльності на підприємстві. 	<p>Розробка стратегій подолання слабкостей підприємства за рахунок можливостей, що їх надає зовнішнє середовище;</p>	<p>Існує нагальна потреба розробки стратегій як подолання загроз, так і усунення слабкості підприємства, що завжди є важким завданням.</p>

З табл. 3.3, можемо зробити висновки, що підприємство потребує стратегій підтримки та розвитку сильних сторін підприємства в напрямку реалізації шансів

зовнішнього оточення. На підставі проведеного SWOT-аналізу рекомендуємо стратегію посилення позиції на ринку та стратегію скорочення витрат. Для реалізації стратегії посилення позиції на ринку потрібно робити все, щоб з даним продуктом на даному ринку завоювати кращі позиції. Цей тип стратегії вимагає для реалізації значних маркетингових зусиль.

Для виготовлення нової продукції буде використовуватись основне обладнання та приміщення, яке наразі є в розпорядженні підприємства, а тому придбати необхідно лише специфічне устаткування в залежності від виду продукції.

Постачальником обладнання є компанія ТОВ «Сайленс», це вітчизняний дистриб'ютор найпопулярнішого устаткування світу у молочній галузі. За рахунок гуртового придбання, на установку обладнання надано знижку 7%. Подальше сервісне обслуговування також надає фірма-дистриб'ютор [45].

Автопарк ТОВ «Пирятинський сирзавод» укомплектований рефрежераторами з холодильниками для відвантаження готової продукції та автомобілями для постачання молока. Про те у парку відсутній навантажувач, підприємство обходилося ручною працею вантажників за допомогою складської платформи. Тож підприємству необхідно придбати навантажувач, який необхідний у зв'язку зі збільшенням обсягу виробництва.

Відобразимо в табл.3.4 перелік необхідного обладнання та устаткування, транспортних засобів, із зазначенням їх вартості і постачальника, які необхідно задіяти у проекті.

Отже, загальний рівень витрат на машини та устаткування становить 395,04 тис.грн. Обладнання типове для виробництва, а тому не потребує додаткового виділення коштів на навчання або перекваліфікацію працівників.

На основі отриманих результатів про дослідження кон'юнктури ринку і попиту на продукцію, що буде вироблятися у процесі реалізації проекту, а також прогнозування обсягів продажу за роками починається розроблення детальної виробничої програми.

Таблиця 3.4

Витрати на придбання основних засобів для реалізації проекту

Найменування устаткування	Кількість одиниць, шт	Витрати, тис. грн
Основне обладнання та устаткування		
Трубопровід 1X18Н9Т	5	35,0
Гомогенізатори	5	45,0
Сепаратори	4	8,9
Насоси	5	4,0
Зрівняльний бак	4	9,54
Резервуари	8	9,8
Пакувально-маркувальна лінія	5	14,20
Допоміжне обладнання та устаткування		
Пластинчастий теплообмінник	1	53,60
Агрегат для подрібнення і плавлення сирної маси	1	67,1
Лінія виробництва сирків	1	81,2
Резервуар для варіння молока	1	46,7
Кондиціонер	5	20,0
РАЗОМ:	-	395,04

Виробнича програма може цікавити, як майбутніх інвесторів так і пересічних громадян (додаток Б). Отже, згідно наведеної програми, виробнича потужність ТОВ «Пирятинський сирзавод» за новим видом продукції становить у 1-му році 314,7 тис.од продукції, у 2-му – 472,04 тис. од продукції, в 3-му та подальших періодах від 629,4 тис.од продукції.

Окрім виробництва, важливе значення займає система збуту підприємства. Від так, дистрибуцією ТОВ «Пирятинський сирзавод» займаються полтавські оптові дистриб'ютори. Зважаючи на продажі цього року та прибутки, підприємство-виробник потребує удосконалення своєї збутової діяльності. У зв'язку з цим пропонуємо для покращення існуючої системи дистрибуції ТОВ «Пирятинський сирзавод» забезпечити розширення збутової мережі підприємства шляхом відкриття власного інтернет-магазину. В умовах карантинних обмежень та світової пандемії, даний канал збуту забезпечить безперебійний потік клієнтів, адаптує сучасну збутову систему до вимог зовнішнього середовища.

А тому у штаті з'явиться нова посада – маркетолог, в обов'язки якого буде входити розробка сайту, наповнення інформацією та подальше його просування і обслуговування.

Для налагодження системи збуту необхідно профінансувати рекламу за допомогою сучасних інтернет-технологій. Цей забезпечить ТОВ «Пирятинський сирзавод» вихід на всеукраїнський ринок, без затрат на відкриття магазинів по Україні. Тим паче, нова продукція здатна транспортуватись через сервіси доставки без ризику втрати товарної цінності.

Система оплати праці буде фіксованою та передбачає доплату до совної заробітної плати за участь у проекті. Відобразимо в табл.3.5 розрахунок витрат на оплату праці.

Таблиця 3.5

Витрати на оплату праці персоналу, задіяного в реалізації проекту

Посада	Число робітників, осіб	Основна заробітна плата, тис.грн	Додаткова заробітна плата, тис.грн.	Кількість робочих місяців протягом року, міс.	Річний фонд оплати праці, тис.грн.	Термін зайнятості у проекті
Маркетолог	2	12,0	0	12	144,0	з першого року
Виробничий персонал	6	0	2,5	12	180,0	з першого року
Охорона	4	0	2,5	12	120,0	з першого року
РАЗОМ	12	12,0	5,0		444,0	

Отже, загальний штат працівників, які будуть приймати участь в реалізації інвестиційного проекту – 12 осіб. Основна заробітна плата, буде виплачуватись маркетологу (оскільки він нова одиниця в штаті персоналу). Тоді як інші працівник будуть отримувати окрім основної заробітної плати, яка була до реалізації проекту – додаткову в сумі 2,5 тис. грн/місяць. Тоді загальний фонд оплати праці становить 444 тис.грн на рік.

На основі планових показників витрат та очікуваного обсягу реалізації продукції, сформуємо інвестиційний план – табл.3.6 (оцінка інвестиційних витрат у цілому, по вкладах інвесторів, по джерелах фінансування). При цьому,

варто врахувати, що оскільки підприємство у 2018-2019 рр працювало збитково і лише у 2020 р. згенерувало чистий прибуток в розмірі 37 602 тис. грн, вважаємо за доречне скористатись кредитними коштами. А тому 47% інвестицій буде взято під позику у банку «Дніпро», а 53% профінансовано із нерозподіленого прибутку підприємства.

Таблиця 3.6

Склад та структура інвестиційних витрат для реалізації проекту

Інвестиційні витрати	Вклад інвестора тис.грн.	Власні кошти, тис.грн
1. Попередні інвестиційні дослідження і підготовчі роботи	0	1,5
2. Освоєння земельної ділянки	0	0
3. Будинки та споруди	0	0
4. Інфраструктура	0	12
5. Технологія	0	0
6. Будівельно-монтажні роботи	23	0
7. Обладнання	395,04	0
8. Транспортні засоби	0	0
9. Пусконаладжувальні роботи	12,7	0
10. Оплата праці	0	444
11. Накладні витрати	0	15
12. Обігові кошти	0	12
Разом	430,74	484,5
Усього		915,24

Отже, основну частка фінансування буде забезпечуватись власними коштами, тоді як 47% буде покладено на позикові кошти.

Для визначення ефективності інвестиційного проекту використовуються показники, що широко застосовуються в міжнародній практиці. Це чиста теперішня вартість (NPV), внутрішня норма доходності (IRR), індекс доходності (PI) і строк окупності, табл.3.7.

Таблиця 3.7

Аналіз економічної ефективності реалізації проекту

Чистий приведений дохід, грн.	NPV	17174,73
Індекс доходності	PI	9,5884
Період окупності, роки	PP	1,63
Внутрішня норма доходності, %	IRR	26,20

Згідно показників ефективності проекту, $NPV > 1$, що свідчить про доцільність його реалізації. П період окупності становить майже 2 роки.

Отже, диверсифікація стабілізує діяльність ТОВ «Пирятинський сирзавод», зробить підприємство менш вразливим до кризових явищ. Завдяки цьому воно стане більш стійким та конкурентоспроможним, ніж вузькоспеціалізовані. Матиме можливість переливати капітал у найприбутковіші галузі.

ВИСНОВКИ

В даній роботі проведено визначення теоретичних основ і методичних підходів до визначення особливостей аналізу необоротних активів підприємства та оцінка ефективності їх використання. Підсумовуючи, можемо зробити наступні висновки:

1) розкрито економічний зміст необоротних активів підприємства. Таким чином, аналіз економічної сутності необоротних активів свідчить про те, що необоротні активи є найменш рухливою частиною активів підприємства. При їх формуванні та управлінні ними необхідно враховувати їх переваги та недоліки порівняно з оборотними коштами. Основні переваги необоротних активів полягають у тому, що на них впливає менший ризик інфляції та можливість зростання цін на ринку нерухомості швидше за інфляцію; здатність отримувати стабільний прибуток у несприятливих економічних умовах, пов'язаних з орендною платою та лізинговими платежами; можливість інтенсивнішого використання за умов зростання ринкової інфраструктури. До недоліків відносяться: мала маневреність, неможливість швидкої зміни структури вкладених коштів; низька ліквідність та неможливість забезпечити потік платежів у разі погіршення платоспроможності підприємства. Наша країна орієнтується на досвід економічно розвинених країн щодо вдосконалення вітчизняного обліку, забезпечення несуперечності та сумісності бухгалтерського обліку;

2) охарактеризовано склад і структуру джерел фінансування необоротних активів. Розглянений склад та структура необоротних активів свідчить про те, що воно володіють необмеженим потенціалом, оскільки містять певні права на майно компанії. Склад основних засобів відбиває їх функціональні елементи. Елементи необоротних активів відображаються у фінансовій звітності, зокрема у бухгалтерському балансі. Фінансування основних засобів є здійснення інвестиційної діяльності компанії. Існують різні типи довгострокових джерел фінансування активів, що використовуються компаніями;

3) описано методичні підходи до аналізу необоротних активів та ефективності їх використання. Управління основними засобами здійснюється в три етапи: на першому етапі основні засоби перетворюються на готову продукцію за частиною їх вартості в міру їх використання та амортизації; підприємство акумулює амортизацію основних засобів у вигляді амортизаційного фонду; На третьому етапі активи амортизаційного фонду використовуються для придбання аналогічних нових видів або відновлення існуючих довгострокових господарських активів;

4) надано організаційно-економічну характеристику ТОВ «Пирятинський сирзавод». Для дослідження обрано підприємство ТОВ «Пирятинський сирзавод». Підприємство входить в ПрАТ «Молочний альянс» та знаходиться за адресою: 37000, Полтавська область, м. Пирятин, вул. Сумська 1. Підводячи підсумок можна сказати, що проведений аналіз активів та пасивів ТОВ «Пирятинський сирзавод» за 2018-2020 роки засвідчив про наявність як позитивних, так і негативних ознак і тенденцій у майновому стані підприємства. Вартість майна досліджуваного підприємства збільшилася, тобто відбувається нарощування майнового потенціалу підприємства при цьому необоротні активи зменшилися, а оборотні активи зросли, серед оборотних активів суттєво скоротилася поточна дебіторська заборгованість;

5) провести аналіз динаміки, складу та ефективності використання необоротних активів ТОВ «Пирятинський сирзавод». Підсумовуючи проведене дослідження, можемо зробити висновок, що підприємство потребує збільшення обсягів реалізації, розширення ринків збуту продукції, про те через застаріле обладнання, високий рівень зносу та відповідно низький рівень придатності воно не може задовольнити попит та покращити свій фінансовий стан;

б) проведено аналіз ліквідності та платоспроможності ТОВ «Пирятинський сирзавод». За досліджуваний період баланс підприємства ТОВ «Пирятинський сирзавод» не був абсолютно ліквідним у зв'язку з нестачею високоліквідних оборотних активів та важколіквідних необоротних активів. Наслідками низького рівня ліквідності є нездатність підприємства сплатити свої поточні зобов'язання,

що веде, в свою чергу до обов'язкового продажу довгострокових фінансових вкладень та активів і, в найгіршому випадку - до зниження доходності, до банкрутства;

7) проведено оцінку впливу необоротних активів на ефективність діяльності ТОВ «Пирятинський сирзавод». Виявлено проблему низького рівня рентабельності продажів, що впливає на рентабельність необоротних активів і як наслідок – на загальну ефективність діяльності ТОВ «Пирятинський сирзавод». Також виявлено низький рівень коефіцієнту амортизаційної віддачі, що впливає на ефективність використання основних засобів. Обґрунтуємо в наступному підрозділі роботи напрями підвищення ефективності використання необоротних активів;

8) розроблено шляхи підвищення ефективності використання необоротних активів підприємства ТОВ «Пирятинський сирзавод». Диверсифікація стабілізує діяльність ТОВ «Пирятинський сирзавод», зробить підприємство менш вразливим до кризових явищ. Завдяки цьому воно стане більш стійким та конкурентоспроможним, ніж вузькоспеціалізовані. Матиме можливість переливати капітал у найприбутковіші галузі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV. Дата оновлення 14.11. 2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.
2. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності, затверджено наказом Міністерства фінансів України 08 березня 2013 р. №433.
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджено наказом Міністерства фінансів України 07.02.2013 р. №73 та зареєстровано в Міністерстві юстиції України 28.02.2013 р. за № 336/22868.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 27 «Необоротні активи, що утримуються для продажу, та припинена діяльність», затверджене Наказом МФУ від 07.11.2003 р. № 617 станом на 18 березня 2014 р. *Офіційний вісник України*. 2003. № 47. С. 180.
5. Аналіз грошових потоків підприємства. URL: https://fin.biem.sumdu.edu.ua/images/My_files/FinManagement/Finmen2012/glava_4.pdf. (Дата звернення: 01.05.2022)
6. Аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/2_2018/12.pdf. (Дата звернення: 05.05.2022)
7. Банасько Т.М. Проблеми та перспективи дослідження нематеріальних активів в Україні. *Економіст*. 2019. № 2. С. 30-33.
8. Бедринець М. Д., Довгань Л. П. Фінанси підприємств: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2018. 292 с.
9. Бігдан І. А. Облік і аудит нематеріальних активів : Автореф. дис... канд. екон. наук : 08.06.04 / І. А. Бігдан; Харк. держ. ун-т харчування та торгівлі. Х., 2018. - 19 с.
10. Борщук І.В. Показники фінансової стійкості як складова виміру ефективності функціонування підприємства. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2016. № 22. С. 17–21.

11. Гавриловський О.С. Нематеріальні активи, особливості їх обліку та аудиту. *Молодий вчений*. 2019. № 7(2). С. 324-328.
12. Гавриловський О.С., Стащенко Ю.В. Поняття "необоротні активи" в обліковій практиці. *Глобальні та національні проблеми економіки. Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського*. 2017. № 19. С. 498—502.
13. Гайдар С.М. Коефіцієнтний підхід до оцінки фінансової стійкості підприємств. *Торгівля і ринок: зб. наук. праць*. 2019. № 107 27. С. 443-449.
14. Гапак Н.М. Особливості визначення фінансової стійкості підприємства. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка»*. 2018. Випуск 1 (42). С. 191–196.
15. Гнатенко Є.П. Алгоритм аналізу основних виробничих засобів на підприємстві. *Економічний аналіз*. 2019. Том 26. № 1. С. 99-105.
16. Гнатюк Т. М. Нематеріальні активи як елементи майнового комплексу підприємства. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. Серія : Право*. 2020. № 6. С. 54-59.
17. Гур'єва І. М. Економічна та облікова сутність необоротних матеріальних активів. *Бізнес Інформ*. 2021. № 10. С. 312-317.
18. Дем'янюк І.В. Економічна та облікова сутність необоротних активів, їх класифікація. *Наукові читання: наук.-теорет. зб.* 2021. Житомир: ЖНАЕУ. 2021. Т. 3. С. 61-66.
19. Денисенко М.П. Заходи покращення фінансового стану підприємства у сучасних умовах господарювання. *Економіка і держава*. 2019. №12. С. 61-65.
20. Добродій К. О. Оцінка формування необоротних активів підприємства. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка» : науковий журнал*. Острог : Вид-во НУ«ОА», травень 2017. № 4(32). С. 35–38.

21. Духновська Л. М., Скоморохова С. Ю., Горбунова С. Є. Аналіз необоротних активів підприємств харчової промисловості. *Держава та регіони. Серія : Економіка та підприємництво*. 2018. № 1. С. 4-9.
22. Економіка підприємства : підручник / під заг. ред. д.е.н., проф. Ковальської Л.Л. та проф. Кривов'язюка І.В.. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2020. 620 с
23. Зміцнення фінансової стійкості підприємства шляхом оптимізації капіталу. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2731>. (Дата звернення: 01.05.2022)
24. Кандиба К.О. Аналіз ефективності використання основних засобів. *Управління розвитком*, 2017. № 3(166). С. 12-14.
25. Кафка С.М. Економічна сутність процесів надходження та вибуття необоротних активів для цілей обліку. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2015. Т. 1. Вип. 11. С. 127-136.
26. Коритник Л., Клименко О. Необоротні активи бюджетних установ: обліковий аспект управління. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2015. № 11. С. 10-18.
27. Костюк О. В. Аналіз і контроль необоротних матеріальних активів підприємства. Рукопис. Дослідження на здобуття ступеня магістра за спеціальністю 8.03050901 «Облік і аудит». Тернопільський національний економічний університет, Тернопіль, 2017.
28. Курило Г. М. Первісна та наступна (переоцінена) вартість необоротних матеріальних активів: у контексті світової інтеграції національної системи бухгалтерського обліку. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: проблеми теорії, методології, організації*. 2014. № 2. С. 116-123.
29. Майорова Т.В., Крук В.В., Шевчук Я.В. Капітальні інвестиції: сутність та проблеми реалізації в кризових умовах. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 21. С. 12—16.

30. Носова Є.А. Оцінка ліквідності та платоспроможності підприємства. *Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації професійних спілок України*. № 2. 2017. С. 58-64.
31. Оптимізація управління активами підприємства. *Економіка*. 2020. № 253. С. 10-13.
32. Офіційний сайт ТОВ «Пирятинський сирзавод»: <https://milkalliance.com.ua/company/inform/piryatinskij-sirzavod/>. (Дата звернення: 01.05.2022)
33. Павленко О. П. Фінансовий аналіз оборотних активів та оптимізація джерел їх формування. *Молодий вчений*. 2020. № 10. С. 981-984.
34. Патута О.С. Вплив структури капіталу на фінансову стійкість підприємства. *Економіка і суспільство*. 2018. № 2. С. 323–327.
35. Пилипенко С.М. Теоретичні засади оцінки ефективності діяльності підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2019. №10. С. 425-456.
36. Підприємництво і торгівля: навчальний посібник / під заг. ред. д.е.н., проф. Л.Л. Ковальської та проф. І.В. Кривов'язюка. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2018. 620 с.
37. Причепа І. В. Теоретичні засади управління активами підприємства. *Економічний простір*. 2020. № 60. С. 249 - 257.
38. Репіна І. М. Активи підприємства: таксономія, діагностика та управління : монографія / І. М. Репіна. К. : КНЕУ, 2018. 274 с
39. Ридзевська О.В., Сало А.В. Поняття гудвілу та характеристика його складових. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету: економічні науки*. 2020. № 22 (II). С. 349-352.
40. Сарапіна О.А. Системний аналіз фінансового стану підприємства: методика та напрями вдосконалення. *Вісник аграрної науки* № 2. 2019. С. 47–58.

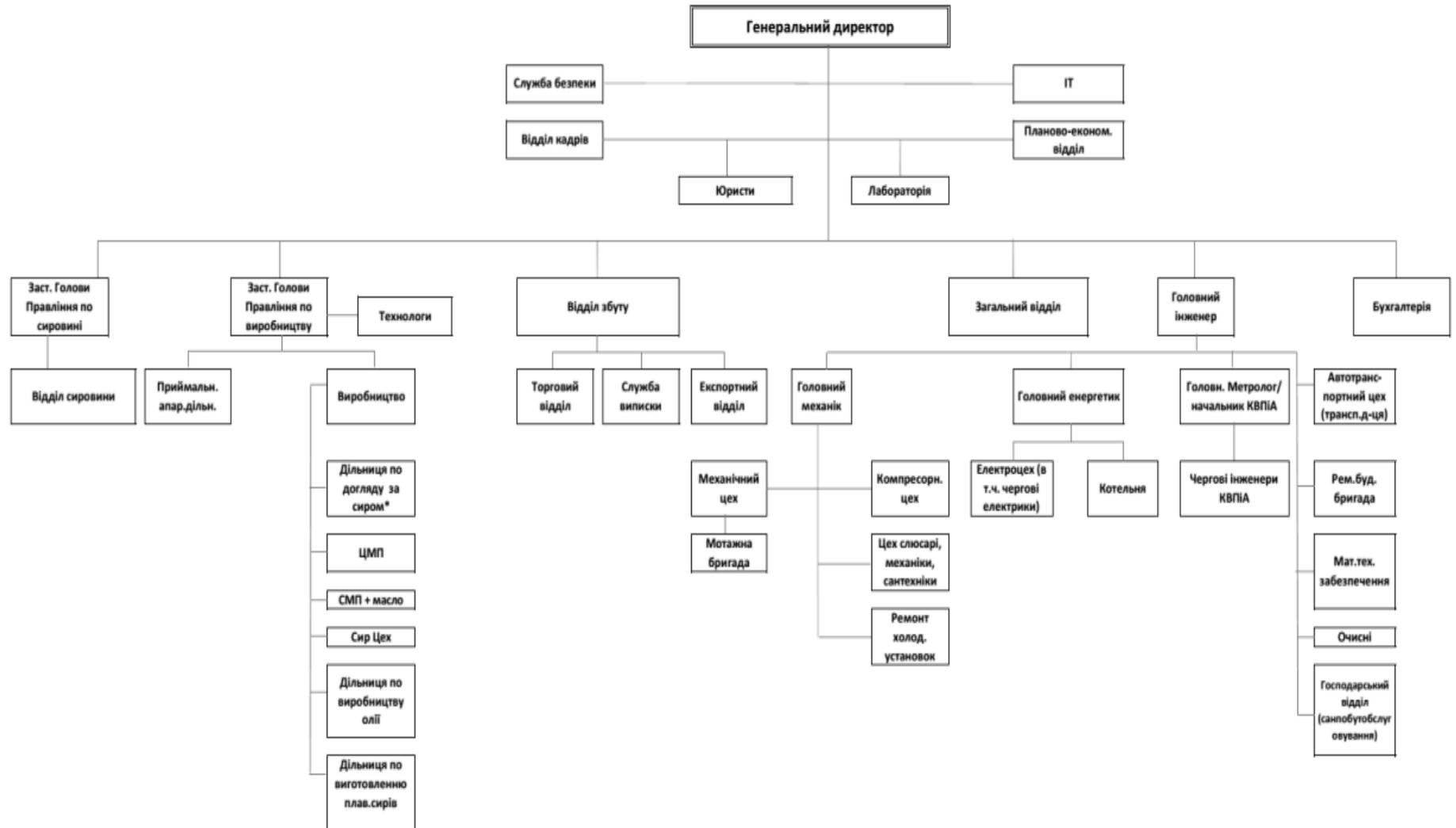
41. Семенюк Т. В. Фінансові аспекти формування та використання майна підприємства. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія : Економіка*. 2019. Вип. 4. С. 72-76.
42. Семйон В. С. Поняття необоротних активів, їх класифікація та склад. Економіка, управління та адміністрування. *Вісник ЖДТ*. Житомир, 2019. № 3 (49). С. 162-167.
43. Старко І.Є. Облік і контроль нематеріальних активів в системі управління діяльністю підприємства: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец.: 08.00.09 – бухгалтерський облік аналіз та аудит / І.Є. Старко. Львівська комерційна академія, 2015. 20 с.
44. Тарасюк Ю. В. Особливості аналізу використання основних засобів. URL: <http://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/studconf/421.pdf>. (Дата звернення: 01.05.2022)
45. ТОВ «Сайленс» URL: <http://silence.ua/ru/ru/> (Дата звернення: 01.05.2022)
46. Тютюнник Ю.М. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / Ю.М.Тютюнник. К.: Знання, 2017. – 815 с
47. Фінансовий аналіз. Навчальний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавр спеціальності «Облік і оподаткування» освітньо-професійної програми «Облік і оподаткування» / А.В. Череп, О.В. Гамова, І.А. Козачок К.: Видавничий дім «Кондор», 2020. 268 с.
48. Фінансовий стан підприємства: комплексна оцінка, показники та значення. URL: https://ru.osvita.ua/vnz/reports/econom_pidpr/18236/. (Дата звернення: 11.05.2022)
49. Хорунжак Н.М., Рогожкіна В.В. Понятійна сутність необоротних активів і проблеми її ідентифікації. Глобальні та національні проблеми економіки. *Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського*. 2017. № 19. С. 554—560.

50. Чистякова Л.І. Облік необоротних активів, утримуваних для продажу, та груп вибуття. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2021. № 1(72). С. 170-174.

51. Шарманська В.М. Аналіз забезпеченості підприємства основними засобами та ефективності їх використання. *Молодий вчений*, 2018. № 1 (53) С.23-28

ДОДАТКИ

Організаційна структура ТОВ "Пирятинський сирзавод"

Додаток Б

Виробнича програма

Найменування продукції	Ціна без ПДВ	Обсяг виробництва															
		1-й рік				Всього за 1 рік		2-й рік		3-рік		4-й рік		5-й рік		6-й рік	
		Кількість за 1 квартал	Кількість за 2 квартал	Кількість за 3 квартал	Кількість за 4 квартал	% від проектної	Кількість	% від проектної	Кількість	% від проектної потужності	Кількість						
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Вершки 10%	18,76	14897	15939	16736	17740	50	65313	75	97969	100	130625	100	130625	100	130625	100	130625
Вершки 15%	22,34	14897	15939	16736	17740	50	65313	75	97969	100	130625	100	130625	100	130625	100	130625
Вершки 20%	28,56	14897	15939	16736	17740	50	65313	75	97969	100	130625	100	130625	100	130625	100	130625
Сир плавлений	30,8	8320	8902	9348	9908	50	36478	75	54717	100	72957	100	72957	100	72957	100	72957
Сирок зі смаками	13,7	7966	8524	8950	9487	50	34926	75	52389	100	69852	100	69852	100	69852	100	69852
Сиркова маса	26,7	5760	6163	6471	6860	50	25254	75	37881	100	50508	100	50508	100	50508	100	50508
Згущене молоко	41,6	5040	5393	5662	6002	50	22097	75	33146	100	44195	100	44195	100	44195	100	44195
Всього	-	71779	76804	80645	85484	-	314694	-	472041	-	629387		629387		629387		629387